

Šoli, mladini

in učiteljstvu!

Slovenski učitelj

*Glasilo jugoslovanskega
krščanskega učiteljstva*

Urednik F. Fabinc

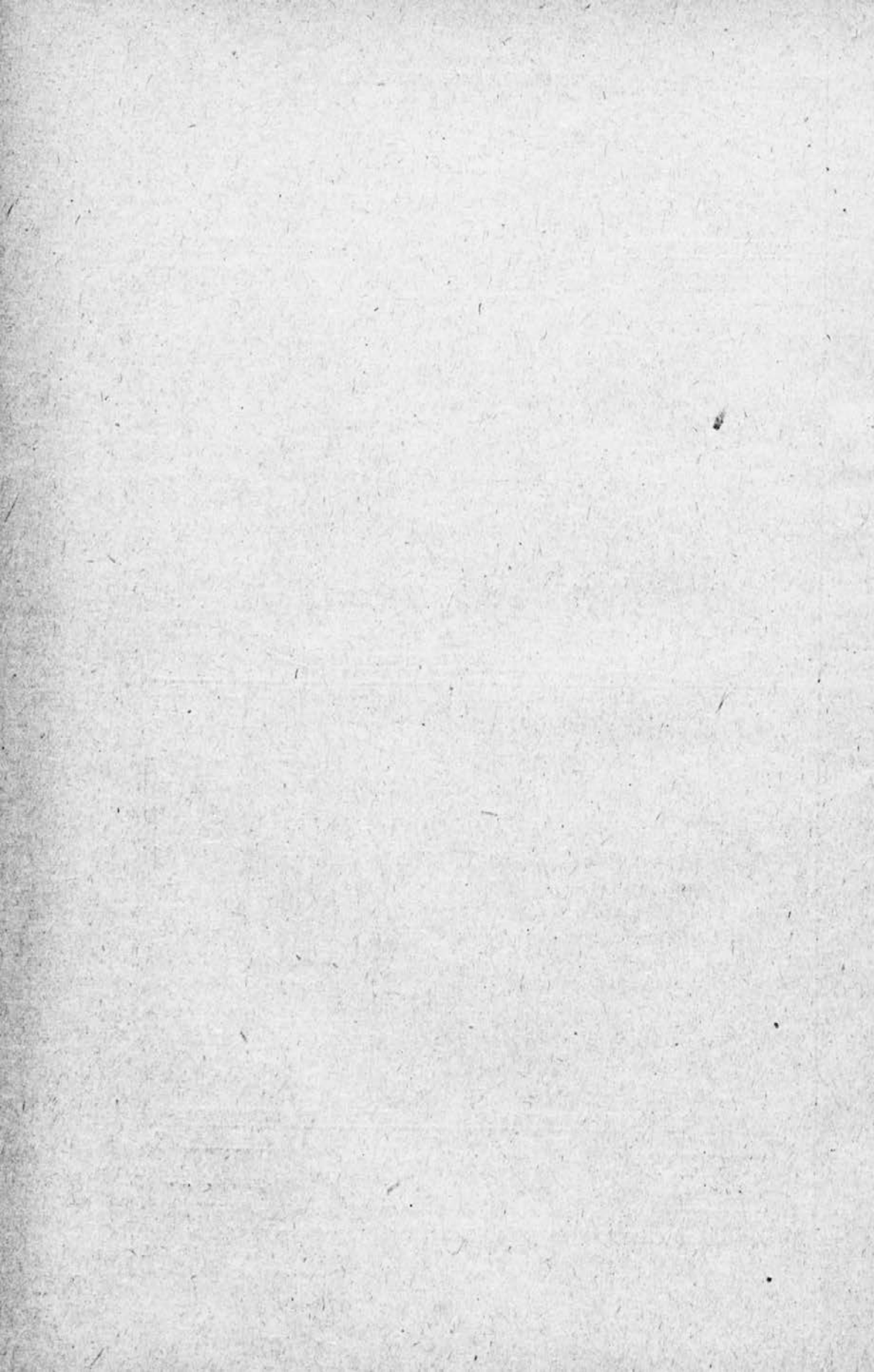
Vsebina:

Na krov za samoodločbo in svobodo šole. I. Štrukelj . . .	25
Srbsko združništvo in ljudska izobrazba. Fort. Lužar . . .	27
Nauki. R. Pečjak	29
Vzgojna načela islama. Ernest Šušteršič	30
Občni zbor »Slovenske zveze«	33
O pazljivosti. Janko Polák	39
Kultura in književnost	41
Zapiski	43
Društvena in stanovska kronika	47

Leto XXI.

1920

Štev. 2.

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXI. LJUBLJANA, 15. februar a 1920. ŠTEV. 2.

Na krov za samoodločbo in svobodo šole!¹

I. Štrukelj.

Kakor mečejo viharji na razburkanem morju ladjo, tako mečejo danes javni pojavi šolo. Primerjamo jo lahko tudi veliki tarči, v katero streljajo po vsem svetu izurjeni in neizurjeni, t. j. učeni in neučeni strelci.

Vanjo se zaletavajo tudi vse politične stranke, jo mečejo semintja ter se igrajo z njo prav tako, kakor se igrajo otroci z žogo. In zakaj? Za načelo gre: verska ali brezverska šola! Značaj sedanje šole je še verski pri nas in še v mnogih državah. Ta značaj šole pa revolucionarni tok časa zametuje, a krščanstvo mu stoji napoti povsod in še najbolj pa v šoli.

Svobodomiselstvo vsega sveta kliče na ves glas po svobodni šoli, kar pomenja toliko kakor — ven s križem iz vseh šol! Šola brez religije, brez Boga je njih ideal. Krščansko ljudstvo in z njim krščanska inteligenca odbija te napade z »uma svetlim mečem« in brani ustroj sedanje šole, češ, naj šola vsaj taka ostane, kakoršna je. V tem tiči pa velika zmota! Ne za ustroj šole, ampak za duševno ozračje, ki vlada po šolah, nam gre! To ozračje po šolah pa ustvarja učiteljstvo in kakoršno učiteljstvo, taka šola — in naj ima na papirju še tako lep program! In kar je za nas katoličane najbolj vznemirljivo, je dejstvo, da so prvi trobentači teh disharmoničnih melodij učitelji višjih, srednjih in ne zadnji — tudi učitelji ljudskih šol. Resničnost te trditve nam dokazujejo vsakdanji pojavi. Saj poznamo vendar že dolgo učitelje svobodomislece in socialiste — pa si le zaslanjamo oči in mašimo ušesa. Šola pa, ki je izročena takim učiteljem, bo rodila seme, kakoršno pač sejejo v mlade, dovzetne duše. Ljulika ni še nikdar rodila pšenice, brinje ne grozdja! — Skrajni čas je že, da se vzbudi naša 'gluha dolina', da vstane in prežene zaspano konservativnost in zakliče z vsem glasom: Svoboda in svobodna šola na dan! Ne brezverci, ampak mi katoličani smo dolžni zahtevati svobodo in svobodne šole, če hočemo rešiti, kar se rešiti mora. Težko je in tudi neprijetno izpreminjati stare navade, pa če je potreba tukaj, tedaj ne kaže drugega.

Naravnost greh se mi zdi držati križem roke, ko drugi pri belem dnevu in še z velikim bobnom zavajajo mladino z naše poti v nevarne struge, kjer se prej ali slej potopi. Tisto protestiranje proti šolskemu načrtu,

¹ Hannibal ante portas — kulturni boj se nam bliža, zato priobčujemo članek tov. Štruklja, ki naj postane programatičen za vse katoliške voditelje našega ljudstva. V Bosni so nasprotniki že pokazali, kaj hočejo! Opomba uredništva.

izdanem po našem ministrstvu prosvete, izdelanem po »Prosvetnem odboru«, v katerem ni več zahteve po versko-nravni vzgoji, nam bode pomagalo bore malo. Stvar moramo prijeti pri korenini in tu iztrebiti divje poganjke in ne vrteti se, kakor bi bili uročeni. Kamen, ki nam leži na prsih, vrzimo raz sebe; obroč, ki nam je obit okrog čela, raztrgajmo: — ustvarimo si svojo svobodno versko šolo brez svobodni-selnega učiteljstva. Svoboda nad vse! Svoboda pa tudi za vse. Starši so prvi dolžni skrbeti v vsakem pogledu za svoje otroke. Te dolžnosti jim nihče odrekati ne more. Iz dolžnosti pa izvirajo tudi pravice — in med temi tudi pravica o odločevanju vzgoje. Tega naravnega prava ne more nihče zanikati, zato moramo samoodločbo staršev sprejeti, ker sicer grešimo proti načelu svobode. Če se odločijo starši za brezversko šolo, naj jo imajo; saj jim gre po naravnem pravu. Gre pa tudi vsem onim, ki se odločijo za versko. V vsakem drugem slučaju bi bilo proglaševanje svobode velika laž. Svoboda vzgoje in pouka je močan impulz za napredek. Kakoršnokoli omejevanje v tem pogledu je zgolj nazadovanje; nevtraliziranje pouka pa velika »diplomat-ska laž in hinavščina« — je rekel francoski minister Viviani. Šola je verska — ali protiverska. Srednje poti ni. Kdor ni z menoj, je proti meni! Resnica je samo ena!

Pa za hribi se že dela dan. Kmalu bo vstala »gluha dolina!« Odmeval bo še glasnejši klic po svobodi in svobodni šoli. Vsak, ki se mu bo ustavljal, ga bo odnesel vihar s površja. Enake dolžnosti, enake pravice vsem državljanom! Luč nam prihaja v teh vprašanjih od severno-zahodnih obal. Kar je dejansko mogoče na Nizozemskem, v Belgiji, zadnji čas tudi v Alzaciji in Loreni, mora biti mogoče tudi pri nas. Tam namreč vzdržuje država vse šole in vlada popolna svoboda. Starši pošiljajo otroke, kamor hočejo in država plačuje dotične šole iz šolskega davka, ki pa ga plačujejo vsi. Tu velja tedaj samoodločba staršev, kar je tudi edino pošteno in pravilno. Že vsakemu otroku je jasno, da si za svoj denar tudi lahko izbira pri nakupovanju. Če ne dobi tega, kar išče v eni trgovini, gre v drugo. Nihče se ne spodtiče nad tem. Ker tudi vsi plačujemo šolski davek, imamo tedaj tudi vsi pravico zahtevati od države, da nam da šole, kakoršne hočemo.

V nasprotnem slučaju bi država ne ravnala pošteno in poštena bi bila le tedaj, če vse one, ki hočejo imeti svoje šole, odveže plačevanja šol. davka, da si potem osnujejo šole na lastne stroške. Povsod tam, kjer ni šolstvo monopolizirano, se silno razvija, ker je konkurenca tudi na tem polju kaj zdrava. In samo v korist države je, ako se izobrazba dviga čim hitreje, kar je zlasti za našo Jugoslavijo še posebnega pomena. Hrvatje, vsaj večina, se zavedajo tega in so v svoj program sprejeli take zahteve. Kaj pa mi Slovenci in še posebej učitelji, organizirani v »Slomškovi zvezi«? Svobodo in svobodno šolo v zmislu naravne pravice moremo le zahtevati. Z versko šolo bomo lahko tekmovali z vsako drugo. Saj vidimo že sedaj, da naše javne šole, dasi so še vedno verske, vendar v

javnosti nimajo tiste veljave, kakor jih imajo zasebne šole, katerih značaj je bolj verski kakor javnih. Značilno je, da v te šole ne pošiljajo svojih otrok samo verni starši, ampak tudi starši — svobodomislec. Debelo sem gledal v začetku šol. leta, ko sem vpisoval otroke v šolo, ker nemalo otrok ravno onih staršev, ki v javnosti nastopajo kot svobodomislec, ni bilo k vpisovanju. Poslali so jih v zasebne šole, kjer poučujejo šolske sestre. In na Nizozemskem, mogoče tudi drugod, kjer vlada enakopravnost ni enakovrednost med javnim in zasebnim šolstvom, velja načelo: zasebna, t. j. verska šola pravilo — javna izjema.

Odkod to? Zasebne, verske šole smatrajo za popolnejše, ker v njih intenzivneje vzgajajo v verstvu in nrvnosti. V javnih, državnih šolah pogrešajo verouk, ki je za življenje največjega pomena in ki najbolj vzgojno vpliva na mladino.

Kakor ne bom pošiljal otroka v internacijonalno šolo, hoteč ga vzgojiti narodno, tako tudi ne v šolo, v kateri se ne vzgajajo kristjani.

Anima naturaliter christiana. Če taka ostane, tedaj bodo ostale tudi take šole. Kjer pa take šole, tam tudi krščansko učiteljstvo. Bog skrbi za bodočnost, zahtevajmo tedaj mi svobodno šolo. Tej zahtevi se mora pridružiti tudi vse verno ljudstvo in dobili bomo svobodno-versko šolo. Če ne bo šlo izlepa, bo šlo izgrda. Žrtve bode rodile žrtve in pa tudi uspehe. Uverjeni pa smo, da tako daleč ne pride, če se 'gluha dolina' vzbudi pravočasno. Ne v boj proti — ampak v boj za svobodo in svobodno šolo! Živela samoodločba staršev! S to parolo med ljudstvo!

Srbsko zadružništvo in ljudska izobrazba.

Fort. Lužar.

Za uspešno vzajemno delo v narodnem gospodarstvu se je ustanovila v Belgradu dne 14. junija Glavna zadružna zveza vseh zvez in zadrug ali »Glavni zadružni savez u kraljestvu SHS«. Savezu je pristopilo 11 zadružnih zvez. Da tudi učiteljstvo seznanim o tem velevažnem delovanju, sem posnel iz poročil v »Narodnem gospodarju« nekaj razgovorov o pogojih dobrega jugoslovanskega zadrugarstva.

Poljedelski minister dr. Gluhić je obširno orisal pomen zadružništva in njegovo razmerje do države. Poudarjal je, da naj v zadružni organizaciji izginejo vsi plemenski, verski in strankarski oziri. V poedinah naših pokrajinah so se gospodarske razmere historično različno razvijale. Ker smo sedaj eno, zahteva tako interes naroda kakor tudi interes države, da delamo z vsemi silami za edinstveno gospodarsko življenje v posameznih pokrajinah in da se to končno spoji ali edinstveno organizira v eno harmonično celoto. Gnev sovražnika se je osredotočil v prvi vrsti proti Srbom in vsem njihovim ustanovam. Kulturni sovražnik, ki v svoji domovini sam v veliki meri goji dobro altruistično zadružništvo, se ni sramoval v zadru-

gah Srbije sistematično uničiti vse knjige, spise, nepremičnine in premičnine, da bi s tem sploh onemogočil obnovo srbskega združništva. Naša briga mora biti, da se povsod zopet prične z združnimi predavanji, tečaji in z rednim izdajanjem združnih časopisov in knjig. Veliko dela čaka v Macedoniji in Črnigori, kjer sploh ni združništva. Organizirati je treba veliko pridelovanje in izvoz naših gospodarskih proizvodov, da bomo mogli enkrat dobiti pokritje za ono industrijsko blago, katerega danes v lastni državi še ne produciramo in glede katerega smo navezani na inozemstvo. Naše poljedelstvo se mora torej brigati tudi za aktivnost naše državne trgovinske bilance.

Predsednik Združnega saveza v Splitu, dr. Bervaldi, je poročal o širjenju narodne prosvete za narodno, kulturno in gospodarsko življenje. Pred očmi je imel kulturno zaostale kraje naše države, kjer so organizacije, ki delujejo pri nas že dolgo vrsto let s tolikim uspehom na prosvetnem polju, še povsem neznane. Šoli bo morala Jugoslavija posvečati posebno pozornost. Toda država stori lahko marsikaj, vsega pa le ne more doseči. Treba je vzporednega delovanja še drugih faktorjev. Zadruge so zelo zainteresirane na tem, da se širi izobrazba in zato morajo sodelovati. V mnogih krajih so zadruge prirejale analfabetske tečaje in so tako širile pismenost. Povzdiga izobrazbe pomenja tudi gospodarsko povzdigo. Povsem pravilno je, če se trdi: »Ne morem želeti, česar ne poznam.« Treba je torej probuditi pri seljaku interes za ono, česar ne zna, dopovedati mu n. pr., kako je s higijeničnega in moralnega stališča potrebno, da mu je stanovanje zdravo in udobno. Načinov, kako je mogoče širiti prosveto, je več. Najgotovejša so predavanja, kajti živa beseda največ zaleže. Govornik pa mora biti dobro pripravljen, da ga narod razume. Zatem govori o slikah, ki naj bi spremljale predavanja, o časopisih, strokovnih knjigah in drugih pripomočkih. Dalje govori o nadaljevalnih šolah na Danskem in priporoča, da bi si kdo ogledal njih ustroj in potem poročal, ali bi jih ne bilo mogoče vpeljati tudi pri nas.

Za njim je govoril dr. Frangeš (Zagreb) ter osebno naglašal potrebo reorganizacije ljudskega šolstva in učiteljskih. Pouk na ljudskih šolah po deželi se mora prilagoditi kmetiskim potrebam in naj ne pripravlja učencev samo za gimnazije. Vsled tega bi pa bilo treba tudi drugače vzgajati učiteljski naraščaj, ki bi se moral vsaj eno leto učiti tudi praktičnega gospodarstva. Treba je dalje preurediti kmetijske šole, iz katerih so doslej prihajali večinoma financarji, orožniki in občinski pisarji, ne pa dobri praktični gospodarji, ker so se tekom šolanja priučili drugačnemu načinu življenja, kakor je na kmetih. Priporoča, da bi se mladeniči pošiljali v druge kraje k izobraženim kmetovalcem v prakso in se tako privadili boljšemu gospodarstvu, obenem se pa ne odtujili svojemu pravemu poklicu.

Kosta Glavinić (Belgrad) opozarja na važnost ženske izobrazbe. »Hiša ne stoji na zemlji, temveč na ženi,« pravi srbska prislovica. Kulturni nivo na kmetih se da najhitreje dvigniti s pomočjo žene. V Srbiji je bilo nekaj tečajev za gospodinje (domačice). To je treba sedaj nadaljevati in predavati

vse, kar je najvažnejše za hišo. Gospodinja na kmetih ima mnogo pripomočkov, toda ne zna jih uporabljati, zato ji je treba pokazati, kako naj jih rabi. Seveda je treba pripraviti tudi učne moči, ki bi delovale na tečajih. —

Iz teh posvetovanj vidimo, kake praktične smotre pričakuje narod od šole in kako jih postavlja za podlago dobrega gospodarstva. Vsekako se bo pa treba pri preustrojitvi šole ozirati na obstoječi napredek posameznih pokrajin ter v tem smislu urediti načrte, torej ne vseh enot — kakor se tolikrat zahteva — po enem merilu. Zakaj ne bi bilo polje ali zemlja, ki je ujedinjena ali last enega gospodarstva, razdeljena na njive, katere se primerno svoji naravi in svojim razmeram polagoma obdelujejo, oziroma zakaj bi ograda ali vrt ne bil razdeljen in umetniško oskrbovan v ločenih gredicah? Vsa slikovitost pokrajinske prirode je koncentracija raznih individualnosti in avtonomnih delov.

Nauki.

R. Pečjak.

Bevkov članek pod zgornjim naslovom je napravil v javnosti nekoliko razburjenja. Nas učitelje zanima v tem vprašanju predvsem pedagoško stališče, ki ga moramo zavzeti. Kakšen vzgojni namen naj ima mladinsko slovstvo? Vzgojiti нравno-močno, značajno mladino. V tej točki so si menda naukovci in protinaukovci edini. Pota, po katerih naj se to doseže, pa gredo narazen: prvi vidijo v nauku zlat cekin, ki ga je treba položiti že skovanega v otrokovo dušo, da ji bo svetil, drugim pa je samo star krajcar, ki leži v duši kot neprijeten balast. Jaz za svojo osebo čutim še sedaj v sebi stare krajcarje »Vsak je svoje sreče kovač«, »Kdor ne uboga, ga tepe nadloga« itd. in sem še sedaj nevoljen, če se spomnim raznovrstnih »Lešnikov«, s katerimi so nas pitali različni pelikani.

V kateri obliki bo umetnina najbolj нравno vplivala na otroka? Predvsem je potreba, da jo otrok vedno prebavi, pretvori v svoje čustvovanje in hotenje — v svoj jaz. To pa se bo zgodilo samo takrat, če ga pustimo v življenju, v dejanjih brez kake papirnate primesi in brez očal na nosu, da se lahko nemoteno veseli, poje, joka itd. z nastopajočimi osebami. To je dovolj, nauki bi mu tu le s suhimi, tujimi besedami razblinjali, kar je on sam že veliko lepše občutil. In to je balast, ki tišči mlado dušo, jo vedno moti in trga iz doživljanja, dejanjem samim pa jemlje barvo življenja. Iz vzgojnega stališča pa je tukaj najvažnejše samo delovanje otrokovo. To je tisti prirastek na jakosti volje, ki je tako odločilen pri vzgoji značaja. Moralen nauk je gotov formuliran stavek, ki ga položijo tuje roke v otrokovo dušo z namenom, vplivati na voljo. Uspeh pa je ravno nasproten, kajti nauk je tisti zid, tista nenaravna, skovana končna oblika, ob katero trči peneče valovje individualnega, нравnega

čuvstvovanja in hotenja in mu jemlje polet. In če smo z dobro umetnino vzbudili v otroku psihično dispozicijo, da sam lahko нравno ustvarja, zakaj mu ne pustimo, da naj sam po svoje razmišlja, sodi, sklepa, da naj sam kuje cekin — voljo. Le to bo njegova duševna last, ker bo čutil v sebi gibanje svoje volje — moč ustvarjanja. Bo seme, ki bo kalilo.

Sicer pa mora biti itak v vsakem umotvoru нравna ideja ali recimo moralen nauk, da človeka dviga in ga notranje zadovolji. Toda ta mora biti skrit globoko v umetnini sami, da žari iz nje, kakor nevidna vsepovsod pričujoča moč, ki nehote in nevede absorbira otrokovo dušo — biti mora eterično tresenje v dejanjih samih. In če je to znak vsakega umotvora, ki нравno človeka dviga, moramo ponavljati to zahtevo predvsem v mladinskem slovstvu, kjer naj bi nudili mladini samo najboljše. Nas morda še tu in tam ne zadene tako mrzlo nauk, v otroku pa prevladujejo stvarne in ne besedne predstave. V njegovi duši se samo realno gradi, zida, ustvarja. S tem svojim hotenjem otrok oživlja vso svojo okolico, za njega je živa tudi — punčka iz cunji! Besede pa so mu prezamudne, brezbarvne.

Odkod pa izvira to kopičenje naukov ravno v mladinskem slovstvu, ki nikjer drugje ne more priti v veljavo? Filantropisti, ti suhi, racionalistični človekoljubi so ustvarili takozvano mladinsko slovstvo v svoje agitatorične namene. S tem so ga ločili od prave umetnosti in ga potisnili več ali manj med rokodelstvo. Marsikak vzgojitelj je prijel sedaj lahko za pero, da je podajal mladini nauke za življenje. To je bil glavni namen. Če pa danes pregledamo mladinsko slovstvo, nam ostane dobrega večinoma samo to, kar so ustvarili pravi umetniki. Vse drugo je več ali manj papir. Zato pa bo treba paziti, da pride v naše nove šolske čitanke v leposlovni del kolikor mogoče malo takozvane mladinske literature. Nauke dajemo mladini lahko z boljšim uspehom drugje. S tem pa še ne mislim, da ni mladinskih pisateljev-umetnikov.

Kaj mi je bila lepa piščalka ali žoga, ki mi jo je prinesel oče iz Ljubljane? Ležala je zapuščena v kotu. Tam pod dišečim bezgovim grmom pa je bilo veselo življenje, ko smo sami delali piščalke, da so piskale do nebes, tam pri kupu blata so v nas rastle moči, ko smo sami ustvarjali iz njega čipke in kodelce, kravice in voličke in smo namesto njih čivkali in kokali in mukali.

Dišeč bezgov grm sredi pestrega življenja, pa brez ljubljanskih piščalk, naj bo naše mladinsko slovstvo.

Vzgojna načela islama.

Ernest Šušteršič.

Med malo posadko kordonske postaje na hercegovsko — črnogorski granici sem imel tudi par moslimov. Izmed teh sta me zanimala osobito dva izrazita tipa iz moslimskega sveta. Prvi, mlad, iskren in odkritosrčen fant, je dovršil ljudsko šolo v Trebinju in je torej pri njegovi vzgoji bil

odvzet vpliv komodnih verskih učiteljev v medresah in mektebih. Bil je podjeten človek in izučen dober mizar. Umel je cirilico in latinico ter je rad čital. Verske vaje je opravljal brez vsakega pretiravanja.

Drugi je dovršil versko šolo v Sarajevu in od tu ga je poslal oče v Carigrad, da se utrdi v islamu. Derviši so tam silno vplivati nanj in njihov fanatizem je bil zanj nalezljiv. Tako je mladi Sahib izgubil smisel za hikmet (filozofijo) v islamu. Umel je dobro arabski pisati in čitati, ne pa latince ali cirilice. Sedel je cele ure sam in molil neobičajno mnogo, a vsak drug napor mu je delal silne težave. Dočim so drugi izdelovali različne predmete iz lesa, je on smatral vsako delo za nepotrebno. Bil je takozvan človek bodočega sveta, predstavnik večjega dela Alahovih častilcev.

Vzgoja obeh tipov me je zanimala in tako sem se moral nekoliko globlje seznamiti z vzgojnimi načeli islama. Spričo precejšnjega števila teh bratov v Jugoslaviji, katere moramo tudi spoznati in radi predsodkov v islamu, ki vladajo še celo pri učiteljstvu, mislim, da bi bilo prav, ako bi spoznali vsaj najvažnejša vzgojna načela tisti, ki morajo resnico učiti. Nečem o tem razpravljati, kako »verniki« izpolnjujejo in udeležujejo ta načela sedaj, niti, kako so jih nekoč, ko je Evropa trepetala pred njimi. Ako imamo oba tipa, ki sem ju navedel, pred očmi in zgodovino za pričo, nam bo sodba lahka o tem.

Glavno načelo islama je osebna svoboda, enakost. »Ljudje, mi smo vas storili iz očeta in matere (torej ste enaki) in vas razstavili v plemena in rodove, da se spoznate. Bog je z objavo islamovo storil, da so prenehale one silne razlike med ljudmi v predislamski dobi; ponehava ponos s predniki, ker človeštvo izvira od Adama, a on je iz ila in najbolj spoštovan pri Bogu je tisti, ki je najboljši. Vsi ste pastirji in vsi ste odgovorni za svojo čredo.« Tako uči Mohamed.

Drugo načelo je umska svoboda. Prerok uči: »Vera je razum, kdor tega nima, nima ni vere. Ljudje, bodite razumni v božjih odredbah, drug na drugega vplivajte, da bo razumno shvatanje, da bi razumeli, kar se vam zapoveduje in kar prepoveduje, in znajte, da vam bo razum pri Bogu pomagal. Ne cenite po veri nikogar, dokler ne vidite, kako je umsko stanje njegovo.«

V znanstveni svobodi propoveduje baš ta prorok: »Kdor trdi, da ima znanost svoje meje, ta je ne ceni, kakor je njeno pravo, niti ji ne daje onega odlikovanja, katero ji daje Bog.« In sura iz korana: »Te primere donašamo ljudem, a ne razumejo jih kakor oni, ki imajo znanost.« Dalje grozi nemarnežem: »Ako jim prineseš vest, bodo neverniki sigurno rekli: vi činite samo zlo. Evo, tako je Bog zapečatil srca onih, ki ne znajo!« Oj derviši!

Ustanovitelj islama govori dalje: »Učiti je najbolj vzvišeno versko delo. Bolje je učiti eno uro nego moliti Boga šestdeset let. Modrost je moslimu izgubljena stvar, kjerkoli jo najde, naj jo vzame. Išcite znanosti, pa četudi v Kini.« Koran ostro kara one, ki hodiijo mimo božjih čudes, pa so nalik slepim, ki ne vidijo. »Motrite, kar je na nebesu in na zemlji.

Koliko je znakov na nebu in na zemlji, mimo katerih oni hodijo pa od njih odvrtaajo glave.«

Islam jemlje v ozir vse težnje človeške prirode in uči, da se morajo voditi, tudi plemeniti nagibi, po načelu umerjenosti. Išči sredino! »Bog ti ni naložil tolikega verskega bremena, da si ne bi mogel razviti vseh sil do dovršenosti. Čuvajte se pretiranosti v veri, ker so pred vami propadli radi pretiranosti (!) v veri.« Gorje vam, derviši, ker ne poslušate Mohameda!

Moslimova verska dolžnost je, da se udeležuje socialnega delovanja in pomaga reševati tudi politična vprašanja. »Kdor se obrne od sveta, ni naš.« (M.)

Starše uči še posebej, da ne opuste strogosti in naj ne oproščajo vsega otrokom. Tak oče je grešnik, kakor tudi premehki državniki, kajti zakon in kazen mora biti za zločine.

Glede telesne vzgoje pravi prorok: »Iščite pri Bogu oproščenja in zdravja, ker nobenemu izmed vas ni dano razen vere boljšega nego zdravje. Čistota je del vere. Dajte svojim srcem večkrat oddiha.«

Islam smatra človeške bolezni za kazen božjo, ki je prišla radi grehov in zanemarjenja zdravstvenih pravil. Vernikova dolžnost je, da se leči, ker je Alah poslal za vsako bolezen tudi zdravilo. Ako pa je ves trud v tem oziru zaman, obeta islam plačilo tistemu, ki vdano prenaša bolest. Karakteristične so prorokove besede: »Boljši je jak nego slaboten vernik.« Zato tudi priporoča telesne vaje, kakor jahanje, dirko na konju in metanje sulic. Mohamed je tudi karal tiste svoje učence, ki so pretiravali dolžnosti na račun svojega zdravja.

Glede hrane dovoljuje koran vse, kar je dobrega in zdravega ter uči, da to ni pobožnost, ako se kdo brani dobrih božjih darov in plodov. »Alah sam je vino ustvaril.« Kdo se ne bi spomnil Aškerčevih verzov!

Ustanovitelj islama je tudi večkrat pokazal, kako je Bogu všeč prijetna zunanost človekova. Grajal je in učil: »Kdor ima lase, naj jih goji. Bogu je drag človek lepega vonja in lepe obleke.«

Veliko važnost daje islam ženi v vzgoji dece ter jo visoko ceni. Očetu nalaga odgovornost za vsakega rodbinskega člana. Verski predpis mu strogo grozi z osveto v slučaju nemarnosti. Obeta pa mu veliko nagrado za vsak novec, katerega potroši za vzgojo — materijalno in moralno izboljšanje družine. Prav zato vzpodbuja svoje pristaše na delo: »Delaj za ta svet, kakor da hočeš večno živeti, delaj za bodoči, kakor da hočeš jutri umreti. Ne pozabi svojega dela na tem svetu. Najboljši je oni, ki dela za tu in tam. Bog daje človeku po njegovi samozavesti, željah in težnjah. Znete, da zlato in srebro ne pada v dežju. Siromaštvo je blizu nevere.«

Zanimive so dolžnosti, ki jih uči koran nápram sovernikom. »Kdor se ne briga za moslime, ta ne spada med nje. Bolje je, da zdržiš za islam na enem mestu eno uro nego v molitvi šestdeset let. Vera je zajednici bolj potrebna nego zajednica veri.«

Dolžnost vernikov je tudi, da pomagajo k svetovnemu miru. »Ako teže za mirom, teži tudi ti za njim in zaupaj v Boga. On je, ki čuje, ki zna.« (Koran.)

Navedel sem najvažnejša načela islama. Brezdvomno ima veliko vzgojno silo. Splošno lahko rečemo: Ako se katera vzgoja ali vera naslanja na Kristusov nauk, mora imeti dobra vzgojna načela v sebi.

Da pa muslimanski svet neprestano nazaduje in izgublja tla, za to dejstvo iščejo nekateri reformatorji vzrok v tem, da ogromna večina vernikov misli, da so bistvo islama pravila za molitve, klanjanje, miloščino, post in poset Kabe. Globoka filozofija islama pa in tiste vrline, prednosti in dobrote človeške, katere zahteva od vernikov in ki so spočetka dvignili arabski narod iz najnižjega stanja do najvišje slave in moči, te stvari so sedaj zavržene.

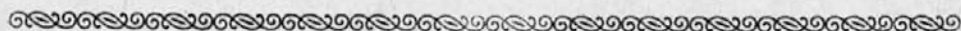
Poskus, ki se naslanja le na človeška nagnjenja, namreč poskus, osrečiti tega človeka tam in tu, ne bo uspel. Zato se mi zdi islam fata morgana, sanje iz vročih arabskih puščav.

Islam uči boj in meč, Kristus potrpljenje in mir. Mohamed se brani smrti z mečem in — Kristus?

Kaj je človeško: boj, nemir.

Kaj je božansko: mir v smislu popolne harmonije med dovršeno razvitimi silami vseh narodov.

Zato je naravno, da je eno izmed načel v islamu: »Kdor tebi ne daje tvoje pravice, ne daj je tudi ti njemu.«

Občni zbor „Slomškove zveze“.

Slomškova zveza je imela svoj občni zbor 29. decembra 1919. Kljub slabim prometnim razmeram se je zbralo lepo število zborovalcev. Po pozdravnem nagovoru predsednika Štruklja je podala tajnikova namestnica A. Lebar poročilo o poslovanju osrednjega odbora v zadnjem poslovnem letu: Osrednji odbor je imel 34 odborovih sej, katerih so se redno udeleževali skoro vsi v Ljubljani stanujoči odborniki. Predsednik in tajnik sta se udeležila podružničnih zborovanj v Novem mestu, na Brezjah, v Domžalah in v Ribnici. Da stopi v stik s hrvatskim krščansko mislečim učitelstvom, je bil predsednik v Zagrebu meseca julija, v avgustu pa je napravila Slomškova zveza (62 udeležencev) izlet v Zagreb.

V prvih sejah je odbor izvršil nominacijo deželnih in okrajnih šolskih nadzornikov, da so njegovi zastopniki mogli zavzeti stališče pri Učiteljskem svetu. Držal se je pri tem sklepa, da eksponirani politiki ne spadajo na vodilna mesta.

Naš zastopnik v Višjem šol. svetu je predsednik Štrukelj in njegov namestnik Sadar, za kar je bilo do zadnjega časa polno prerekanja z nasprotniki. V zastopstvo VLS je bil odposlan tudi predsednik Štrukelj, ki zastopa tam interese učiteljstva in kot tak ne sme od stranke prezeti nobenega mandata, da nima vezanih rok.

Naši odposlanci v Učiteljski svet so bili: Štrukelj, Fabinc, Pečjak, Štupca in Dragan, ki so se udeleževali vseh sej, dokler je Učiteljski svet obstojal.

Odbor je stopil v stik z »Zavezo«, da sta protestirali obe organizaciji skupno proti temu, da sodelujejo ljudskošolski učenci v orlovskem in sokolskem naraščanju, kar pa ni imelo uspeha vsled odredbe višje oblasti.

Deputacija odborovih članov je šla svoječasno k vsem poverjenikom za izboljšanje gmotnega položaja, ki so vsi pritrdili pravičnim zahtevam učiteljstva.

V odboru so delovali sledeči odseki:

1. šolski odsek, ki je pripravljal za reformo ljubskošolskega zakona. Predsednik Gabršček, tajnik Štrukelj, člani: Štupca, Sadar, Fabinc, Lebar. Ta odsek je imel 5 sej. Pri tozadevni anketi v Višjem šolskem svetu sta bila nadzornik Gabršček in Štrukelj. Pri anketi za zdravstveno pedagogiko in njene zavode pa v posebni anketi Sadar in Lebar.
2. knjižni odsek za reformo čitank. Člani: Slapšak, Štupca, Fabinc.
3. literarni odsek, ki bi imel prevzeti društveno glasilo, je imel 2 seji. Predsednik Fabinc, člani: Štrukelj, Sadar, Pečjak, Dragan, Lebar.

Na zborovanju lanskega Božiča je bil izvoljen:

4. organizacijski odsek za preosnovo društvenih pravil. Vanj so bili določeni: Bajc, Bregar, Bric, Ojstriš, Pečjak, Vrhovc, Wagner; imel je 2 seji.

V pokrajinski svet je odbor kandidiral nadučitelja Silvestra, za namestnika pa nadzornika Grada.

K urejevanju in preračunanju učiteljskih plač je tudi Slomškova zveza svojedobno odposlala svoje člane.

Vsled odborovega sklepa ima dostop k sejam vsak član, zlasti pa oni s kakimi nasveti ali predlogi. Vabilu v časopisju se je odzvalo več članov iz mesta in dežele.

Odbor je podal »Učiteljskemu svetu« izjavo, da se učiteljstvo Slomškove zveze ne strinja s tonom, ki je prevladoval svoječasno v »Učiteljskem Tovarišu«. Zahteval je stroge in objektivne kritike povsod in o vsakem, a ne v surovem tonu in pretiranosti. — Predlagal je tudi v Učiteljskem svetu, naj ta napravi potrebne korake glede nabavnega prispevka, in je tudi sam poslal vladi tozadevno vlogo. — Prejel je od oddelka za uk in bogočastje poziv za nabiranje materiala v disciplinarni preiskavi proti bivšima šolskima nadzornikoma. — Vseučiliški komisiji je poslal vlogo, naj že to jesen omogoči učiteljstvu vstop na pedagoško fakulteto. — Odposlal je 29. 3. deželni vladi vlogo za počitniški srbo-hrvatski tečaj v Novem mestu in je prejel odgovor šele 31. 8. — Na velikonočnem zborovanju se je sprožila misel, naj bi Slomškova zveza pripravila za iz šole odhajajoče otroke knjižice za spomin na poti v življenje. — Napravila se je vloga na Višji šolski svet, naj bi se učiteljem-vojakom v vojski prestala leta štela dvojno. — Organizaciji ljubljanskih učiteljskih učiteljskih je dobila v uporabo društveni lokal Slomškove zveze. — Hrvatski tovariši (v banovini) so poslali Slomškovi zvezi svoj časopis »Učiteljski vjestnik«; v zameno se jim je pošiljal »Slovenski Učitelj«. — Odbor je poslal svojega zastop-

nika k osrednjemu odboru »Orlov« in k Višjemu šolskemu svetu, da pojasni stališče Slomškove zveze glede telovadnega naraščaja, s pripombo, da bo zadnjo besedo itak govoril Višji šolski tvet, kar se je tudi že zgodilo. Od tedaj, ker nasprotniki agitirajo na vse kriplje za svoj naraščaj, vspešno deluje za »Orla« tudi učiteljstvo naše organizacije. Dokaz, da se je vabiteljskega tečaja »Orlic« udeležilo čez 30 naših članic. — Odbor je zavzel tudi stališče, naj šolski prostori služijo le šolskim namenom. — Člani odbora so se udeležili delavskega tabora na Šmarni gori in poklonitve na Krekovem grobu. — Mestni šolski svet ljubljanski je pozval Slomškovo zvezo, naj zbere potrebni material za revizijo učiteljskih namneščenj v zadnjih 10. letih. Odbor je zavzel odklonilno stališče. — Poslancu Vesenjaku v Beogradu se je poslala prošnja, naj zastopa stališče Slomškove zveze proti volitvi šolskega voditelja. — Odbor je prejel tudi nominacijo okrajnih nadzornikov vseh podružnic, kakor tudi imenik svojih članov.

Na poletnem zborovanju 9. avgusta je imela Slomškova zveza v svoji sredi zastopnika krščanskomislečega učiteljstva iz Hrvatske, ki so za novo leto 1920 obljubili sodelovanje pri našem glasilu, ki si ga bo hrvatsko učiteljstvo tudi naročilo. — Samostalne predloge zadnjega občnega zbora je odbor poslal Višjemu šolskemu svetu v uporabo in udejstvovanje. — Prezvisešni g. knezoškof je poslal Slomškovi zvezi priznalno in bodrilno pismo, ki ga ta hrani kot posebno zadoščenje. Saj je došlo baš v času, ko je Slomškova zveza radi svojih strogo krščanskih načel osovražena, vsled svoje samostojnosti pa ravno pri duhovščini manj priljubljena kot prej. Odbor je odposlal svojo zahvalo in prošnjo za nadaljnjo naklonjenost.

Odbor je sklenil izdati žepni zapisnik, ki bi bil že izšel, pa se je delo v tiskarni vsled stavke zakasnilo. Urednik mu je učitelj Smrdelj.

Istočasno je odbor sklenil razmnožiti podrobne učne načrte za zemljepisje in zgodovino, ki jih je izgotovila novomeška podružnica. Avtorji so dovolili razmnoževanje in so načrti že v delu. Štiri dolge seje je zahtevala ocena novega šolskega zakona. Poverjeništvu za uk in bogočastje je odbor odposlal obširno kritiko s svojimi opombami in predlogi.

Čudno pisanje »Domoljuba« je pri sejah izzvalo živahne debate. Učiteljstvo nikakor ne more dopustiti, da mu ta popularni časopis jemlje ugled pri ljudstvu. Sklenilo se je, da se naprosi VLS, da pouči ljudstvo v tem smislu. Ker je Učiteljski svet prenehal poslovati, je odbor brez lastne krivde moral prenehati od skupnega delovanja.

Na vabilo k posvetovanju radi prireditve v Mariboru je odbor odposlal odbornika Sadarja k posvetovanju, ki bo Slomškovo zvezo zastopal tudi pri nadaljnjih sejah pripravljalnega odbora. Da Slomškova zveza pohiti na manifestacijo katoliške misli v Mariboru, je umevno. Pozneje se izdela natančen načrt. — Dne 13. decembra je zborovalo učiteljstvo, sklicano po obeh organizacijah, na Ledini, da se izreče, kakšno stališče pravzaprav gre učiteljstvu. Sklenilo se je, da jih je uvrstiti med uradništvo kategorije B. — Učiteljstvo Slomškove zveze se je zato pridružilo uradništvu, ki je 18. decembra prekinilo svoje delo in zborovalo v Mestnem domu.

Poslovni zapisnik osrednjega odbora izkazuje prejem 69 društvenih, uradnih in zasebnih pošiljatev in izdajo 29 pošiljatev.

V tem poslovnem letu je vstopilo 55 novih članov in sicer: Vardjan Marija, Janežič Marija, Šalamun Marija, Raunicher Antonija, Raunicher Helena, Smolik Rupert, Kotnik Karel, Erjavec Amalija, Erjavec Josipina, Celestina Ljudmila, Grobovšek T., Lederhas Danica, Lederhas Ljudmila, Iskra Stana, Tavčar Ana, Erker Gabr., Istenič Jožefa, Hauptman Marija, Intihar A., Mihelič Ivanka, Sežim Andro, Oberman Josipina, Ambrožič Ivanka, Nadler Nežika, Tomšič Ana, Jugovic Marija, Trstenjak Marija, Heferle Vida, Bahovec Marija, Raunacher Ema, Čada Elza, Ileršič Franja, Kunstelj Ana, Luckman Irma, Luschin Elza, Smolič Marija, Medved Olga, Ukmar Iva, Gregorc Minka, Jovan Maks, Schwickert Hedvika, Dular Marija, Uršič Berta, Celarc Marija, Jeglič Alojzija, Slatnar-Vičič Amalija, Jesih Marija, Dokler Terezija, Špan Minka, Gomilšek Dragica, Peček Fran, Prijatelj Jožef, Perko Venceslav, Kokotec Janko, Malešič Janko. — Izstopilo je 25 članov in sicer: Stojkovič Josip, Pirkovič Ljudevit, Pirkovič Roza, Brežnik Marija, Maier Marta, Drašček Anton, Drašček Gabrijela, Triler Alojzija, Oranič Jela, Zupančič Karolina, Simončič Josipina, Bozja Franc, Steyer Elizabeta, Čermelj Kornelija, Modic Marija, Smole Albin, Hladnik Marija, Krištof Anton, Zirc Pavla, Gorišek Karel, Gorjup Pavel, Hribar Antonija, Plevelj Olga, Celnar Ana, Levstek Albina. — Izključena sta bila 2 člana: Vajdič, Stegovec.

Po imenikih, ki so jih poslale podružnice, ima: novomeška 50, ljubljanska 77, kamniška 42, kranjska 37, radovljiška 31, okoličanska 86, litijska 36, kočevska 31, notranjska 42, idrijska 30, štajerska 25 članov in 9 upokojencev, skupaj 496 članov. — Poročilo se vzame na znanje.

Iz poročila blagajničarke je razvidno 15.033,52 K prejemkov, 11.361,32 K izdatkov, 3672,20 K ostanka. Pregledovalca računov Bajc in Slapšak potrdita pravilnost.

Urednik v svojem poročilu kaže na težave, s katerimi se je imel, kakor drugi listi, boriti tudi »Slovenski Učitelj«. Pozivlje tovariše, da sodelujejo in ga podpirajo s članki in dopisi. — Glede glasila se vrši dolgotrajno izmenjevanje mnenj. Splošna želja je, da »Slovenski Učitelj« izhaja najmanj dvakrat na mesec. Predsednik obljubi, da se bo storilo vse, da se ta želja udeleži.

Upravnik poroča o naročnikih. Na list so naročeni: 124 učiteljev, 290 učiteljic, 272 duhovnikov, 2 škofa, 4 profesorji, 8 uradnikov, 7 samostanov, 4 društva, 1 čitalnica, 10 knjižnic, 20 uredništev, 40 dijakov, 1 kavarna, 469 šolskih vodstev, 1 višji šolski svet, 1 mestni šolski svet, 37 okrajnih šolskih svetov; skupaj 1289 naročnikov.

Sadar čifa načrt pravil UJU, ki ga je prinesla »Narodna prosveta«. — O tem predmetu se vname živahna debata. V tej obliki pravila niso sprejemljiva, zato občni zbor soglasno sprejme sledeče resolucije:

1. Stremljenje vsega učiteljstva po edinstveni stanovski organizaciji toplo pozdravljamo.

2. Skupna državna stanovska organizacija imej samo ta cilj: korist učiteljskega stanu in povzdigo šolstva.
3. Skupna stanovska organizacija ne sme postati privesek kake druge organizacije ali politične stranke.
4. Vsak njen član pa lahko svobodno deluje v katerikoli politični stranki in se tudi organizira na tem ali onem svetovnem naziranju.
5. Vsa okrajna učiteljska društva naj se reorganizirajo v tem smislu, da čimprej izgube značaj liberalne organizacije. Le na ta način je mogoče vstopiti našim članom v okrajna učiteljska društva.

Te resolucije naj se odpošljejo osrednjemu pripravljalnemu odboru za UJU in »Zavezi«.

Nadaljnji sklep, ki se je izvajal iz te razprave, je: Tudi ko se ujedimo, Slomškova zveza še ostane in »Slovenski Učitelj« tudi. — Načrt pravil naj prinese »Slovenski Učitelj«.

Narodni predstavnik Jože Gostinčar govori: Pozdravljam vas prav prisrčno v imenu našega delavstva. Organizacija celote in vseh stanov je neprecenljive važnosti. Ne gre za nič več kakor: ali naj zavlada krščanstvo ali materijalizem. Socijalna demokracija in z njo materijalizem mrgoli samih utopij. Nima pravega temelja, medtem ko stoje krščanske ideje na večno pravem temelju. Pozdravljam vas, pijonirje one ideje, ki je od nekdanj in bo večno. Ako hočemo priti iz zmešnjav današnjega časa, moramo naravnost po tej začrtani poti. Naša država je lepa na vseh koncih in krajih. Ima vseh prirodnih dobrot v izobilju. Treba je, da se vse na pravi način izrabi. Danes še ni jasno začrtana pot državnemu delu. Mislim pa in gotovo je krščanstvo tisti kompas, na katerega se bodo končno morali obrniti vsi, tudi nasprotniki. — Prosim vas, da se vzamete tudi za naše ubogo delavstvo, ki ga vlačijo na vse strani, da bi ga zavedli v socijalno demokracijo. — Jugoslovanski klub ima za vaše stremljenje popolno umevanje in stoji za vami. Vam gre zahvala za vse kulturno delo in prosimo vas, da na tem pričetem delu tudi nadaljujete. Viharno odobravanje.

Nova društvena pravila, ki so izšla v »Slovenskem Učitelju«, zahtevajo, da morajo postati podružnice samostojna društva. Zato naj naše glasilo prinese tudi podružnična pravila, da se more do katoliškega tabora izvršiti prepoved.

Občni zbor sklene, da prične Slomškova zveza izdajati mladinske spise.

Zborovanje se je nadaljevalo popoldne in kot prva točka je poročilo o gmotnem položaju, ki naj pa, da ga čimprej izvedo vsi člani, izide v »Slovincu«. Nameravano naredbo Višjega šolskega sveta zborovalci odobravajo, le postavke za stanarino se vidijo prenizke, ako je v njih všteto tudi kurivo (ogrev).

Sklene se ustanoviti fond, s katerim naj Slomškova zveza razpolaga ob najnujnejših potrebah. Prispevki naj se pošiljajo mestnemu učitelju Avg. Pirc, Ljubljana, Rožna ulica.

Na vprašanje, kako je predsednik zastopal učiteljstvo pri Višjem šolskem svetu in pri VLS, odgovarja ta, zahvaljujoč se za zaupanje, v daljšem govoru in očrta svoje delo. Za njegovo temeljito in vztrajno delo se mu zborovalci zahvalijo ter mu izrečejo zaupnico.

Zborovalci protestirajo proti pisanju »Domoljuba«, zlasti obsojajo dejstvo, da je pri nekem članku celo učitelj v ozadju. Učiteljstvo obžaluje, da se mu na ta način onemogočuje, delovati za ljudstvo. VLS je treba o tem obvestiti.

V literarni odsek se izvolijo: Slapšak, Štrukelj, Fabinc, Lužar, Lebar.

Članarino in naročnino je treba zvišati. Člani plačajo naročnino in članarino 40 K, nečlani 30 K. Iztirjati je še zaostalo naročnino.

Predsednik Orlovske zveze, Pirc, govori: Pozdravljam Vas v imenu Orlov. Prinašam vam zahvalo naše organizacije, zlasti gospodičnam, ki so se v tako obilnem številu odzvale našemu vabilu in prihitele k vaditeljskemu tečaju. Učiteljev je pri našem delu še malo. Prosim vas za sodelovanje pri fantovskih večerih. — Rumeni listi so odpadli pri vas in pri nas. Dolžnost nas vseh, ki smo ostali, je, da skupno delamo v strnjenih vrstah. To leto, ki prihaja, nam stavi velike naloge. Katoliška misel bo imela svoje slavlje v Mariboru. Prosimo vas podpore in sodelovanja. Ta kratki poziv in bratska prošnja naj najde odmeva pri vas.

V zahvalnih besedah predsednik povdarja, da je ideja, ki je ustvarila Slomškovo zvezo, njen življenski element in bo tudi ostala. Slomškova zveza bo v Mariboru praznovala svojo 20letnico. — Z vzklikom je bil izvoljen stari odbor za novo poslovno leto. Zborovalci izrečejo zahvalo odboru za njegovo delovanje.

V sklepnem govoru kaže predsednik na, za nas Slomškarje vesel pojav, da tudi nasprotno učiteljstvo na svojih zborovanjih zamuje liberalizem. Kam pa se bo obrnilo sedaj? Vse pojde v UJU, ako bo zgrajeno na res samo stanovskem temelju. Ker pa je poklic učiteljstva tudi kulturno delo, a to delo sloni le na principih, je tedaj jasno, da bode i nadalje učiteljstvo delovalo v raznih strankah in se tudi samostojno organiziralo izraziteje po svetovnem naziranju. Tak pojav je zborovanje mednarodnega socijalističnega učiteljstva. Poleg nas ostanejo še JDS-arji in narodni socijalisti. Priznavamo, da je veliko število učiteljstva, ki je še sedaj včlanjeno v »Zavezi«, verno in da ta del učiteljstva pri strogi ločitvi idej pojde z nami, ker lahko uvidi, da se je učiteljstvo Slomškove zveze osamosvojilo in noče služiti strankam, ampak le ideji. Stranke minejo, ideja in stan pa ostane. V prepričanju, da nas novo leto dvigne na nivo medsebojnega spoštovanja in složnega nastopa v boju za stanovske pravice in svobodnega kretanja v naziranju in organiziranju, želi predsednik vsem zborovalcem veselo novo leto.

O pazljivosti.

Janko Polák.

Ne mine dan, da bi ne vzbujali v učencih in učenkah pazljivosti. Ali pa ste se že kedaj vprašali, kaj je pazljivost in kje tiči njeno bistvo? — Malokedaj!... In vendar je ta problem tako zanimiv, da se mi ne zdi potrata časa, če si ga ogledamo podrobneje.

1. Kaj je pazljivost? — Začnimo z odgovorom na to vprašanje. Pazljivost je duševna moč, ki razsvetljuje in obsenčuje vse naše življenje. Da je pazljivost duševna moč, povdarjam zaradi tega, da je ta in oni ne zamenja z dušno snovjo, kamor vrstimo občutke. In važno je, da že takoj v začetku razprave ločimo duševno moč od dušne snovi; zakaj dušna snov kot taka ne vzmore samaposebi ničesar, dokler ni oblikovana. Moč pa, ki jo more oblikovati, imenujemo pazljivost. In šele potem, ko je dušna snov oblikovala duševna moč, t. j. pazljivost, se rode iz dušne snovi predstave, misli itd.

2. Kje tiči bistvo pazljivosti? — Iz dosedaj povedanega je umljivo, da bistvo pazljivosti ne tiči v občutkih; zakaj rekel sem, da so občutki dušna snov in da je pazljivost duševna moč. Snov in moč pa nista eno in isto. Morda pa je pazljivost isto, kar označujemo z besedama jasnost in razločnost? — Ne, tudi to ni; zakaj da je to, potem nam v dosego jasnosti in razločnosti ni treba pazljivosti. Pazljivost je torej samo sredstvo, potem katerega dospemo do jasnosti in razločnosti. Sredstvo, potem katerega dospemo do uspeha, pa ni isto, kar je uspeh. Torej bistva pazljivosti tudi v jasnosti in razločnosti ni. Morda pa nam nudijo povodi, ki vzbude pazljivost, dovoljen odgovor? Povodi k vzbuditvi pazljivosti pa so dvojni in obojni so miki. Razloček med temi miki je ta, da eni miki niso besede, drugi miki pa so besede. Morda se vam zdi vse to na prvi hip nekam nejasno? — In vendar uporabljate tudi vi sami ravno kar omenjene miki nešteto krat!... Ali niste še nikdar potrkali s svinčnikom na mizo, da bi vzbudili v učencih in učenkah pazljivost? — Ali še niste nikdar zaklicali učencem in učenkam besede — pazite? — No, vidite; in to sta dvojni vrsti mikov, o katerih sem govoril ravno kar. Več ali manj so vsi ti miki nenadni, t. j. nepričakovani dogodki. S tem pa še nisem rekel, da miki, ki vzbude pazljivost, ne morejo biti tudi pričakovani, t. j. pazljivost nalašč iščoč dogodki. Kaj neki opazimo ob mikih, ki so nenadni, t. j. nepričakovani dogodki? — Opazimo predvsem afekt, t. j. vzbujenje preseenečenja. Afekt preseenečenja pa tudi ne more biti pazljivost sama; zakaj afekt se je šele urinil med pazljivost kot tako in pa med dogodek pred afektom preseenečenja. Pa naj bodo miki, ki so vzbudili pazljivost, besede ali ne besede, nepričakovani ali pričakovani, oni niso drugega nego dogodki, ki so vzbudili pazljivost; vzbuditelj pazljivosti pa ni pazljivost sama. Pazljivost torej ni ne njen vzbuditelj in ne predmet, do katerega jo je vzbuditelj vzbudil. No, in če ona ni ne prvo ne drugo, potem jo moramo iskati v sredini med obema.

Sedaj pa nastane vprašanje, če je ravnokar omenjena sredina dogodek naše zavesti. Če je, potem je pazljivost nekaj dušnega; če ni, potem pazljivost ni nič dušnega. Pa vzemimo zgled! »Glejte na tablo!« — Beseda tabla je v tem slučaju vzbuditelj pazljivosti. In kaj opazimo na učencih in učenkah? — Učenci in učenke dvignejo glave, upro poglede na tablo in dožive razločno predstavo — table. S tem pa še ne trdim, da že ob sami besedi tabla ne morejo doživeti predstave — tabla. Da, morejo jo, a v tem slučaju je beseda tabla samo vzbuditelj pazljivosti, a ni predmet. No, in če bi za pazljivost že predstava sama zadostovala, potem bi učencem in učenkam ne bilo treba dvigniti glav in upreti pogledov na predmet — tabla. Torej predstava — tabla, ki se lahko — a ni, da bi se morala — porodi s samo besedo tabla, je samo vzbuditelj pazljivosti, ni pa predmet kot tak. Med vzbuditeljem pazljivosti in med predmetom kot takim pa je nekaj vrinjenega in to je čas, ki so ga porabili učenci in učenke za to, da so dvignili glave in uprli poglede na tablo. In prav v tem času moramo iskati delovanje pazljivosti. Delovanje pazljivosti — v ravnokor omenjenem času — pa opazujemo lahko pri drugih ljudeh in tudi v nas samih.

3. Kaj opazimo pri drugih ljudeh? — Za zgled vzemimo razred pazljivih učencev in učenk. Tak razred si lahko samo predstavljamo, lahko pa ga opazujemo tudi v resnici. V obeh slučajih opazimo na učencih in učenkah neki poseben izrazit položaj. Iz ravnokar povedanega je umljivo samoobsebi, da je hvaležnejše delo, če opazujemo zgoraj omenjeni razred v resnici, nego pa če si ga samo predstavljamo; zakaj če opazujemo razred v resnici, opazujemo lahko po redu različna izmenjavanja zgoraj označenega posebno izrazitega položaja učencev in učenk. Ravnokar omenjeno izmenjavanje posebno izrazitega položaja učencev in učenk pa povzroča učitelj sam in sicer s tem, da stoji zdaj tu zdaj tam, da sedaj nekaj kaže, sedaj nekaj pripoveduje itd. Samoposebi je umljivo, da posebno izraziti položaj učencev in učenk ni enoten; zakaj to bi bilo k večjemu mogoče samo tedaj, če bi bili vsi učenci in vse učenke pazljivi v enotnem zmislu. Največkrat pa posebno izraziti položaj učencev in učenk ni enoten; zakaj največkrat je pazljivost učencev in učenk zaposlena v različne smeri. Da, tudi nepazljivost je pazljivost; ona se loči od pazljivosti v navadnem pomenu besede samo po tem, da je zaposlena drugje, nego želimo to sami. Sploh pa o raztresenosti kot taki niti govoriti ne moremo; zakaj ni je. Tudi človek, ki se nam zdi na videz popolnoma raztresen, je v resnici docela zbran; zakaj njegova pazljivost deluje lahko s tako intenzivno močjo, da se nam zdi, da je pozabil na vso okolico, ki ga obdaja. Raztresenost pa, ki jo opazimo na tem človeku mi, je samo navidezna, t. j. zunanja; zakaj v resnici je dotični človek zbran v največji meri. (Dalje)

Kultura in književnost.

Što je Hrvatska Pučka Stranka i što ona hoće. Program i uređenje stranke. Zagreb 1919. Glede šolstva pravi v točki 10: Cerkvno - šolske občine imajo pravico ustanavljanja konfesijonalnih (verskih) šol. Za vzdrževanje teh šol mora prispevati država po belgijskem šolskem sistemu. O ureditvi šole same pravi:

1. Hoće slobodu škola, to jest osim državnih škola može biti uz obdrževanje zakonskih propisa i drugih, naročito konfesijonalnih (vjerskih), za koje država neka daje prinose po belgijskem šolskom uređenju, o kojem smo već govorili.

2. U školi se mora poučavati i nauk vjere. Škola treba, da diže narodni duh.

3. Državne škole neka budu besplatne, te neka daju siromašnim đacima besplatno i školske potrebšćine.

4. U svakom mjestu, gdje ima barem četrdesetero djece za školovanje, mora se doista uvesti pučka škola. Polazak je škole obavezan za svu sposobnu djecu.

5. Seoske pučke škole neka se urede tako, da ne budu narodu na teret, a u njima neka se više pažnje obrati gospodarstvu. Ipak ne smiju se preurediti toliko, da dak ne bi mogao iz njih prijeći na srednje škole, napose na gimnaziju.

6. Neka država obrati kod srednjih i visokih škola više pažnje praktičnim in prirodnim znanostima nego do sada. — Stranka stoji na stališću državnega in narodnoga jedinstva. Hrvatska pučka stranka se je razvila iz SLS.

Zaloga šolskih knjig za Slovenijo in Istro. Imenovani urad piše: Ustanovila se je zaloga šolskih knjig za Slovenijo. Na dlani je, da je potreba šolske zaloge ravno v sedanjih časih eminentna. Nedostaja knjig, redni pouk na šolah silno trpi. Cene knjigam so pretirane; na času je že, da se iste primerno regulirajo, da se ne bodo več povprek poljubno stavile. Šolsko literaturo je treba dvigniti, novim razmeram prikrojiti.

Takoj pričeti z izdajanjem povsem novih učn. h. knjig ni umestno. Nastaviti bi se jim morale predrage cene, preveč časa bi trpelo, da bi zagledale beli dan.

Zato so se nakupile dobre knjige iz one stare založbe ter pri dunajskih zasebnih tvrdkah. Iste se bodo primerno uredile. Pri novih nakladah se bo vse nepotrebno odstranilo; zlasti pa se bo izločil tisti v čitankah se nahajajoči oholi avstrijski patriotizem ter nadomestil s sedanjim razmeram primernim čtivom. V doglednem času urejene knjige se hodo hitro vposlale tja, kjer so potrebne.

Z takojšnjim izdajanjem docela novih učnih sredstev pa tudi radi tega ne moremo pričeti, ker še ni določen in ugotovljen novi učni načrt. Slovenskih knjig, ki bi se rabile po sedanjih razmerah, sploh ni. Zato je nujno potrebno, da se čimprej izdela oziroma sestavi novi učni načrt, ki odgovarja novonastalim razmeram. Potem bi stopila zaloga dragevolje takoj v stik z onimi pedagogi in avtorji, ki pridejo tozadevno v poštev, ki so v to poklicani in bi radi delovali v prid povzdige naše šolske literature. Na ta način bi bilo državnemu zavodu mogoče pričeti z izdajanjem povsem novih in modernih knjig tekom dveh ali treh let.

Novi zavod naj v prvi vrsti ustreže potrebam ljudskega šolstva. Poleg pravih šolskih knjig bi isti lahko založil tudi pomožne knjige kot komentarje i. t. d. To bi bilo menda tem umestneje, ker je njih naklada povečini neznatna in bi se zato privatni založnik z izdajanjem takih često zelo potrebnih pomožnih sredstev le nerad pečal ali pa samo z izdatno državno subvencijo. Končno bi se v zalogi šolskih knjig tudi založile tiskovine, ki so potrebne za uradne namene.

Da je potrebna ustanovitev zaloge šolskih knjig, o tem pričajo glasno in jasno došli odgovori in dopisi na okrožnice, odposlane na vse okrajne šolske svete, ki se nahajajo v Sloveniji. Kako pa tudi srednje šole pozdravljajo novo ustanovljeni zavod, to kaže lepo prvo dospeli odgovor na vposlana oznanila tovrstnim šolam. Tam je namreč med drugim rečeno: »Nujno potrebno je, da

bi pričela naša zaloga nemudno z vidnim delom, tako da bi mogli srednješolski zavodi že v začetku šolskega leta 1920/21 nabavljati od tega prepotrebne domačega zavoda.

Uspeh v šolah, ki niso zadostno pre-skrbljene z potrebnimi učnimi sredstvi, ne more biti povsem dovoljen; take šole ne morejo ustrezati danim zahtevam. Da pa je dobra šola prva podlaga za eksistenco naroda, da isto takorekoč upravičuje in njen obstoj zasigura, to je menda jasno vsakemu razumniku.

Da bo zaloga šolskih knjig zadobila zdravo in trdno podlago, da bo služila občnemu blagru, da se bo delovalo resno in plodonosno, za to bo vodstvo pazno skrbelo in v ta namen zastavilo vse svoje sile. Obžalovati pa je, da se ji pri tem že v začetku stavijo nasproti nevarne ovire in zapreke. Prošnje vodstva zaloge šolskih knjig za potrební kredit za proračunsko leto 1919/20, koje je poverjeništvu za uk in bogočastje toplo priporočalo, češ, da je ustanovitev zaloge ena življenskih potrebščin za šolstvo, je namreč ministrstvo prosvete kratkomalo zavrnilo.

Podpisano vodstvo prosi tedaj slavno zvezo, da ista blagoizvoli svoj glas vzdigniti v prid dosege omenjenega programa ter tako zalogo podpirati.

Zaloga šolskih knjig bi bila slavni zvezi tudi še jako hvaležna, če bi ji ona blagovolila sporočiti eventuelne želje oziroma direktive gg. učiteljev, katere se bodo po možnosti vpoštevale.

Proseč blagohotne podpore in uvaževanja s strani slavne zveze se podpisana zaloga s tem priporoča.

Popotnik št. 10—12, 1919, ima sledečo vsebino: Razprave; 1. Dragotin Kveder: Religija in vzgoja. 2. Pavel Flere: »Narodne šole se dele v otroška zabavišča, osnovne . . šole.« 3. Rudolf Dostal: Podeželski vzgojni domovi. 4. F. Kranjc: O ljudskih univerzah. 5. Maksim Blumenau: Pomožna akcija za učence in učitelje begunce v Rusiji.

Iz šolskega dela: 1. Fr. Karbaš: Vzgojni načrt. 2. Josip Lapajne: Domožnanstvo. 3. Fr. Zagorc: Navod k preustrojitvi prirodopisnega pouka. 4. —é. Zapiski iz

metodike. 5. Srednješolsko prosto spisje. — Razgled.

Engelbert Gangl, **Zbrani spisi za mladino, V.** — Izdalo in založilo »Društvo za zgradbo Učit. konvikta« v Ljubljani. 1919. Cena vezani knjigi 6 K. — Flere je v zadnji dobi napisal mnenje, da mladina ne potrebuje posebnega slovstva — misel je bila izražena že tudi drugje — odgovoril mu je Janko Leban z nasprotno trditvijo. Ko sem prebral Ganglov spis, se mi je zazdelo, da imata oba prav. Zgodbo izgubljenega študenta Martinka bo čital odrasli s istim užitkom kakor naša mladina meščanske šole in nižjih razredov srednjih šol. Še želel bi, da pride v roke staršev s svojim neprisljnim vzgojnim momentom. Umetniško stran knjige je presojati s stališča vsebine in oblike. Snovno ne pove Gangl nič novega in če bi zadostovalo samo poučevanje, bi morala biti naša generacija že davno nasprotnica alkohola. Toda to ne zmanjšuje umetniške vrednosti knjige. Pisatelj je snov obdelal zanimivo in obdrži čitatelja do konca v napetosti, kar ni v spisih najlažje. Takoj zbudi zanimanje za glavnega junaka, ki je že v mladosti odsev dolenskega značaja. Vesel in lahkoživ zaide na stranska pota, vstajajo sklepi, da stopi na pravo pot, pa zopet krene v jarek. Spoznanju ne pribori prešibka volja zmage. Navzdol pa pomaga Martinku tudi napačna ljubezen čutečih src staršev, v katerih je na drugi strani nekoliko dolenske trmoglavosti. To je Martinkova in njegovih staršev tragična krivda, ki izkoplje sinu prezgodnji grob. Vrednost spisa cenim vedno po tem, v kolikor je pristen izraz in slika krajev in odnošajev, iz katerih je vzrastel. Že enkrat sem povedal, da Gangl najraje sega v svojo ožjo domovino — Belo Krajino. Tako so delali vedno najboljši pisatelji. V tem spisu je plastično naslikana pokrajina od Novega mesta pa tja do Kolpe. Ne z golim opisavanjem, iz značajev, njihovih pogovorov, iz miljeja, vseh pogovorov, vstane pred teboj najlepši del naše Dolenske. Omenim naj, da je razmerje med profesorji in dijaki opisano včasih preohlapno, da že skoraj presega meje dopustnega. Isto je pri scenah alkoholi-

ziranih dijakov. Vendar vse skupaj ne moti harmoničnega vtisa, ki ga zapuša prečitano delce.

F. Fabinc.

Cirilica. Navodilo za čitanje in pisanje srbsčine v cirilici. Ljubljana 1919.

— Jugoslov. tiskarna. Cena 2-60 K. — Primerno in potrebno za vsako šolo!

Šolski list je izšel v »Učit. tiskarni« za vse tri stopnje. Uredili so ga černej, Repe in Flere. Kritiko še priobčimo.

Zapiski.

O »Slovenskem učitelju«, glasilo »Slomškove Zveze«, piše glasilo liberalnega učiteljstva »Učit. Tov.« v svoji jubilejni številki z dne 7. jan. 1920 sledeče:

»Dvajset let je preteklo, preden se je pojavil med slovenskimi časniki nov šolski list.

V 24. številki »Učit. Tov.« leta 1900 čitamo v delegacijskem poročilu Zaveznega zborovanja v Mariboru to-le:

»Učiteljski Tovariš« in »Popotnik« sta dobila hudega konkurenta v novoustanovljenem listu »Slovenskem Učitelju«, katerega izdaja neka stranka na Kranjskem, ki se je ravno s tem čtivom javno postavila proti ogromni večini slovenskega učiteljstva. Ker list ni mogel privabiti izmed zavednega učiteljstva skoro nobenega naročnika, je uprizorila dotična stranka agitacijo, da si »Slovenskega Učitelja« naroče kolikor mogoče vse šole, oziroma krajni šolski sveti.

Danes vidimo, da je bila bojazen tedanjega poročevalca neupravičena. Kmalu za listom je ustanovila dotična politična stranka tudi učiteljsko organizacijo »Slomškovo Zvezo«, katere glasilo je postal »Slovenski Učitelj«. Toda tudi s tem s ni bil list mnogo na boljšem, svojega namena stranka s tem ni dosegla, zakaj kakor živi danes organizacija od neposvetnega učiteljstva, od katehetov in duhovščine, tako živi in je odvisen tudi list sam še danes od katehetov in duhovščine.

Ne zdi se nam vredno, da bi se prerekli s »Tov.«, ki je, kar se tiče domišljavosti in frazerstva, pripoznano prvi slovenski list, po vsebini pa zelo v parterju, ugotoviti hočemo le nekaj suhih dejstev. Vsemu učiteljstvu je znano, da vsled sklepa občnega zbora »Slomškove zveze« duhovniki sploh ne morejo biti

njeni člani, da je tedaj pri nas prebito malo duhovskega denarja. Ali pa morda nimajo duhovniki pravice, da se brigajo za vzgojo in naročajo list, ki zagovarja versko vzgojo? Ali so mar v to bolj poklicani liberalni birti in advokati, ki simpatizirajo z »Učit. Tov.«? Kaj bo neki reklo liberalno učiteljstvo, če trdimo, da se »Tovariš« vzdružuje z denarjem mednarodne framazonske lože, katere načela vedno zvesto zastopa in za kar ga je njegov duševni sorodnik »Slov. Narod« že letos pohvalil? Naše učiteljstvo je lahko ponosno, če tudi duhovščina sodeluje pri njegovem listu, ker ima zavest, da je na pravem potu. Danes se zbirajo okoli »Učit. Tov.« vsi koritarji iz učiteljskih vrst in nekaj jih jim je pripustila tudi naša organizacija, ki ne razpolaga z nikakimi koriti, ampak se drži le svojih načel. Morda se bo »Tov.« še nekoč kesal nad velikim številom »tovarišev«, ki se zbirajo danes pod njegovim solncem. Dosegli ste to le s slepomišljenjem, ker se izdajete za stanovsko glasilo, v resnici ste pa le puhli refleks liberalnega kričaštva, česar si ne upate pripoznati. In ta vaša hinavščina vas bo nekega dne pokopala, kakor vsak duševni konglomerat!

Junaki so po mnenju učitelja Marolta tisti, ki sedaj streljajo na »Slomškarje« po taki maniri, kakor jo je sam pokazal v »Tov.« z dne 20. jan. t. l., ko piše:

»Tovariša« ni ugonobila ne politična neznajnost odpadlih tovarišev in tovarišic, ki v novejšem času s skesanim »peccavi« prihajajo zopet pod okrilje Zaveze, in ki so za skledico politične leče s Sušteršič-Lampetove mize zatajili svoj moški in ženski značaj in najdragocenejšo, kar krasi stan učiteljski: značajnost; ni ga potrla prebrisano in hi-

navsko-zahrbtno rovarenje naših stalnih in starih prijateljev — klerikalcev in ne moč vseh bivših avstrijskih policajev in cenzorjev — stal je ko hrast šestdeset let — in bode stal i v bodočnosti neomajen in neustrašen — na braniku za čast in svobodo narodne šole in našega stanu.»

Mi pa vemo, da je bil rayno učitelj Marolt prav blizu Šušteršič-Lampetove sklede in še nekaj njegovih ožjih prijateljev in samo vsled tega ni prijel za žlico, ker so mu dali — upravnništvo »Učit. Tov.« in še menda nekaj drugega mazila. Sedaj res ni na mestu tako glasno junaštvo, ko je Lampe mrtev in Šušteršič v Švici in imate itak vse koritarje, nad katerimi se zgledujete, zopet v svoji sredi. Sicer smo pa uverjeni, da bi vsi kričači Maroltovega kalibra prvi pobesili ušesa, če bi se vrnila Lampe in Šušteršič!

Nad vojaško oblastjo, namreč avstrijsko, se vedno kregajo v »Učitelskem Tov.», ker so morali tudi liberalni učitelji k vojakom. Sedanji predsednik »Slomškove zveze« je imel sedem otrok in je bil okr. šol. nadzornik, pa je ves čas moral služiti v fronti in tako je bilo s celo vrsto »Slomškarjev« in drugih »klerikalcev«, pa se nismo s tem še nikoli postavljali, ker mislimo, da smo pred zakonom vsi enaki. In če bi morali danes braniti Jugoslavijo, bi ravno tisti ljudje poslali »klerikalce« na fronto, sami bi se pa navduševali za domovino — ob gorki peči. Saj nekaj zgledov že imamo! Italijani so nam okupirali najlepše dele naše zemlje, na kateri e ostalo priprosto ljudstvo in neka duhovščina. Večina liberalnega učiteljstva pa je zapustila svoje postojanke in si poiskala ugodnih mest v Jugoslaviji. Iz za varnega plota je pač lahko go iti — irendento. Kda pa je še tudi liberalec nesel svojo kožo v nevarnost?

Iz naše prosvete. Časopis »Jugoslavija« v Sarajevu je v št. 17 z dne 22. a. nuarja t. l. prinesel novico »Kva if ciran činovnik«, ki se skoraj glasi kakor b a k a : V »Politiki« čitamo, da je načeln k ministrstva vložil prošnjo, da na se mu dopusti položiti izpit za pet razred gimnazije.

F. Lužar.

Postranske službe. Pred sedanjo regulacijo učiteljskih plač se je moral vsak tovariš, če se je sploh hotel preživljati, oprijeti raznih postranskih služb. Ni čudno, da je mnogim postala nazadnje šola postranska stvar in druge službe glavne, ker so mu donašale več dohodkov. Ni mi treba opisovati, koliko so pri tem trpeli pouk, vzgoja mladine in ugled učiteljstva. Ljudstvo si je dostikrat domisljevalo, da učitelj s svojo službo nima kaj dela in da ne ve kam s prostim časom, ker se ukvarja z vsemi mogočimi službami. Zato se tudi ne smemo čuditi, če marsikdo ni hotel priznati upravičenosti višjih dohodkov za učiteljstvo.

Ljudstvo niti ne ve, da ima učitelj poleg šest do sedem ur direktnega pouka na dan najmanj še tri ure dela s popraviljem zvezkov, pripravo, pisanjem uradnih knjig i. t. d. Kje je potem čas, ki je učitelju nujno potreben za nadaljnjo izobrazbo, kje prepotreben oddih po napornem poučevanju?

Če hočemo dvigniti ugled stanu in šole, moramo vestno izpolnjevati svoje dolžnosti. To pa ni mogoče, če ne živimo izključno le za šolo in izobrazbo ljudstva sploh. Zato pa opustimo vse postranske službe, kakor obč. tajništva, orgljanje etc., ker imamo s svojimi stanovskimi dolžnostmi dovolj dela. Stvar merodajnih faktorjev pa je, skrbeti, da se od svoje službe lahko preživljamo in je nismo prisiljeni zanemarjati in iskati kruha drugod.

Kržišnik.

Od naših malčkov. Zemljepis, izlet v Kamnik. Učitelj razvija izraz »smodnišnica«. Tončka, najmanjša učenka, se igra v klopi, zato jo učitelj pozove, naj ponovi, kaj je v Kamniku. Tončka pogleda presenečeno okrog sebe, malo počaka pa se odreže: »V Kamniku je smetišnica!«

Kržišnik.

Značajnost. Slovenec z dne 17. julija 1919 poroča iz zasedenega ozemlja o vsestranskem pritisku italijanskih oblasti na učiteljstvo. Učitelji se ne vdajó niti za las, temveč stojé trdno kakor skala.¹ Veseli nas ta značajnost naših tovarišev odstran demarkacijske črte. O drugih uradniških stanovih se ne čuje

¹ Žal, da je mnogo učiteljstva zapustilo svoje postojanke.

toliko. Šola je pač kulturna trdnjava, ki še vedno kljubuje vsem navalom italijanizacije, ko so že vse druge pozicije v sovražnih rokah.

Kržišnik.

Pismo mladi učiteljici. Velecenjena gospodična! Težko mi je, svetovati Vam v zadevi, v kateri ste se obrnili name, kot na svojega bivšega kateheta. Ali naj se poročite? In ako se, ali naj potem še ostanete v učiteljski službi? Ne upam si Vam določno odgovoriti. Preiskreno Vam želim srečo, kot da bi si upal odločilno vplivati na korak, od katerega je tako zelo odvisna sreča Vašega bodočega življenja. Pa med Vašimi cenjenimi vrsticami že skoro berem, kaj boste storili in zdi se mi, da od mene ne pričakujete toliko sveta kot besed, ki bi Vas pomirile. Razburil Vas je boj, ki se je v »Uč. Tovarišu« (št. 25, 30, 31, 33—36) bil glede sposobnosti omoženih in neomoženih učiteljic za šolsko delo. Posebno Vas je zbudilo čudno namigavanje Vaše gospe tovarišice, da se »pobožna« učiteljica nekako sili k hinavščini, ker se mora delati na zunaj kot nasprotnica zakona, dasi po zakonu hrepeni in da mora »pobožna« učiteljica za to, ker je pobožna, biti za celibat učiteljic. Vam, gospodična, ki ste verna učiteljica in želite biti verna tudi kot žena, to namigavanje hudo de. Zato me toliko bolj veseli, da Vas tako odkritosrčno lahko potolažim. Nekaterim ljudem je vse prav, samo da v drugih ubijajo veselje do vere. »Pobožna učiteljica ne sme misliti na možitev« trdijo brez dokaza. »Če torej misliš — in če nisi hinavka, moraš priznati, da misliš — potem pusti vero, pa si svobodna.« Ne, gospodična, dasi ste rahločutni, pa po takih praznih besedah se vendar ne dajte begati. Vera nima nič ne proti Vašemu zakonu, ne proti Vaši učiteljski službi, če jo tudi obdržite v zakonu. Če boste tudi kot žena še učiteljica, s strani vere se Vam ni treba bati očitkov; morda Vas pa bo kaka pušica zadela od druge strani. Prav se mi zaradi tega zdi, da ste si na jasnem, zakaj Vam ne more nikdo ničesar očitati, ako hočete biti žena pa učiteljica hkrati.

Preglobokih poklonov Vam, gospodična, kot bodoči gospej učiteljici ne

mislim delati; neodkritosrčni pokloni bi bili žalitev za Vas. Kakor sem odkritosrčno vesel tega, da se našim učiteljicam ne jemlje učiteljska služba, ako se omože, ker se mi najumestneje zdi, da se pusti svoboda tam, kjer jo je mogoče pustiti, vendar se mi zde prazni tisti slavospevi, ki jih je v češkoslovaški narodni skupščini (»Učit. Tov.« št. 33) narodni socialist Konecni pel odpravi celibata za učiteljice. »Če so učiteljice prisiljene, da se po poroki odpovedo svojemu poklicu,« pravi Konecni, »bo izgubila država celo vrsto izkušenih učnih moči. Ako pa ostanejo učiteljice pri svojem poklicu in se ne omože, izgubi s tem narod celo vrsto inteligentnih mater in celo vrsto dobro vzgojenih in pametnih otrok.« Gospodična, s takim neodkritosrčnim laskanjem Vas ne mislim tolažiti v Vaših dvomih. Najbolj Vas bo proti Vašim pomislekom zavarovala resnica. Vera Vašim načrtom glede možnost ne dela nikakih ovir; tudi kot žena-učiteljica boste v veri našli najboljšo zaslombo; država Vam tudi priznava glede možnost popolno svobodo. Ostane torej še samo praktično vprašanje: »Ali boste kot učiteljica mogli biti dobra žena ter mati in ali boste kot žena ter mati mogli biti dobra učiteljica?« Na prvo vprašanje bi si Vam sam upal odgovoriti z »da«. Poznam svoje bivše gojenke, ki so jih učiteljicemate izvrstno vzgojile. Torej more biti učiteljica tudi izvrstna žena in mati. Ali pa more biti žena in mati tudi dobra učiteljica, tega jaz ne morem odločiti; premalo vpogleda imam v učiteljsko delo. Če po tem sodimo, kako so se Vaše cenjene omožene in neomožene učiteljice oglašale v »Uč. Tovarišu«, bi se glede sposobnosti za delo v šoli brezpogojno odločil za neomožene učiteljice. Kako mirno, jasno in stvarno je pisala gospodična pod imenom »Učiteljica — samo učiteljica« v primeri z »učiteljico — ženo in materjo«. Sicer si Vam pa, gospodična, dovoljujem citirati besede Vaše cenjene tovarišice, ne vem, ali gospe ali gospodične: »Tovarišice, ne prerekajmo se za to, je li poročena ali neporočena učiteljica boljša vzgojiteljica. Pravijo, da nam je Bog vsem vdihnil

nekaj otroškega duha in da nam zato ni težko biti z otrokom otrok. Od nas vseh se tirja neka neoskrunjenost in nedolžnost, ki nas približuje otrokom. In če dodamo k temu še ljubezen do mladine — kdo ne bi ljubil nedolžnih otroških oči, o katerih se pravi, da so ostanek raja — imamo tu lastnosti, v katerih išče in najde otrok samega sebe, v katerih ljubi in spoštuje otrok svojo učiteljico - vzgojiteljico, a ne vpraša pri tem nikdar, je li nositeljica teh lastnosti poročena ali ne. To je splošno povedano. Ali boste pa Vi, gospodična, kot žena in mati, mogli biti hkrati dobra učiteljica, to boste sami najbolje lahko presodili. Ako Vas bo dolžnost in ljubezen le preveč klicala iz šolske v družinsko sobo, vem, da boste toliko vestni in boste učiteljsko službo pustili. Vem tudi, da si kot omožena učiteljica ne boste prisvajali pravic, ki bi bile za Vaše neomožene tovarišice krivica. Ali ni žalostno, da morajo neomožene učiteljice na pomoč klicati organizacijo, ker hočejo učiteljice — žene drž. uradnikov — službo v istem kraju, kot jo ima mož, in zato povzročiti iz »službenih ozirov« premestitev že tam nameščene učiteljice? Gospodična, povedal sem Vam odkrito vse, o čemer sem mislil, da Vas bo zavarovalo proti zunanjim in notranjim pomislekom glede Vaših načrtov in Vam dalo tisti notranji mir, ki je predpogoj Vaši sreči. — Lepo je, gospodična, da imate — kot vidim iz Vašega cenjenega pisma — toliko resnobe za svoje delo v šoli. Odkrito povem, da se mi glede uspešnega dela v šoli zdi za učiteljice mnogo nevarnejši tisti čas, ko se može, kot čas njihovega življenja v zakonu. Vi tako vestno delate v šoli, dasi Vam misli uhajajo naprej k družinski sreči, tako lepo se znate izogniti vsemu, kar bi moglo omajati Vaš ugled pri otrocih in ljudstvu, in to Vam daje sladko poročstvo, da boste našli svojo

srečo, ali ste potem »učiteljica — samo učiteljica« ali pa »učiteljica — žena in mati«. Bog daj! Dr. J. Demšar.

Jezikovni pouk v ljudski šoli. V preveliki vnemi ob ustanovitvi naše države smo odpravili učenje tujih jezikov v višjih razredih ljudske šole in v meščanski šoli. Ta naglica je bila nekoliko utemeljena, ker smo se hoteli otresti zlasti kulturnega vpliva nemštva, nekaj pa nam je te napačne hitrosti navdahnili idealizem, s katerim smo gledali na zahod. Na drugi strani pa se je takoj ob porodu države pojavila neke vrste hinavščina, ki smo je bili zlasti v prejšnji državi vajeni. Vsakdo je hotel biti večji Jugoslovčan in nekateri bi bili najraje še slovenščino odpravili. Srbi in Hrvati so bili v tem oziru veliko bolj hladnokrvni. In kam nas je privedel ta napačni purizem? Starši morajo še z večjimi stroški poučevati otroke v nemščini, ki se jo zahteva po vseh strokovnih in srednjih šolah in kar je najvažnejše, v vseh boljših službah. Uvedli smo srbohrvaščino. Prav. Čemu pa potrebuje naš človek tako intenzivnega pouka v srbohrvaščini? Ali ne zadostuje tedensko 1 ura tekom šolske dobe, da Slovenec popolnoma razume in vsaj za vsakdanjo potrebo obvlada sorodni jezik? Ali bomo zopet mučili mladino s slovniškimi oblikami, da ji odvzamemo priliko priučiti se tega ali onega svetovnega jezika? V Prusiji se v vseh višjih razredih poučuje ruščina ali francoščina, nikjer pa morda nemški dialekt, če ima tudi razvito literaturo in vendar ne bo nihče odrekal Prusom nacionalizma. Ako naša narečja niso enakopravna v Jugoslaviji, potem naj se pač uvede državni jezik in narečja odpravijo. Danes smo dejansko v jezikovnem pouku v taki zablodi, da naša mladina v bližnji bodočnosti ne bo znala niti materinega jezika temeljito. Remedura pride v nekaj letih, ker nas prisilijo razmere.

F. Fabinc.

Društvena in stanovska kronika.

Žepni zapisnik, ki ga je izdala Slomska zveza, je izšel in se ga lahko naroči po dopisnici pri A. Smerdelj, učitelj, Ljubljana, Pot v Rožno dolino. Zapisnik je tako prirejen, da bo lahko služil tudi prihodnje šolsko leto.

Seja višjega šolskega sveta z dne 22. januarja 1920. Odobrile so se nekatere pridelitve učiteljev na razpoložljiva mesta.

Potrdili so se sklepi učiteljskih zborov o nekaterih disciplinarnih zadevah na srednjih šolah, kakor tudi glede oproščenja šolnine in podelitve izobraževalnih štipendij. Sklenilo se je predlagati poverjeništvu za uk in bogočastje oziroma ministrstvu prosvete, da se pomaknejo nekateri profesorji na srednjih šolah in učiteljskih v višje čin. razrede in staviti predlog glede podelitve stalnega mesta veroučitelja na realki v Mariboru.

Sklenilo se je razširiti ljudske šole v Storah, na Igavasi, na Selcih in Skaručni, na Robu in v Laščah, otvoriti ekspozituro v Podrožici in prešolati nekatere hiše krajne občine Hrastje-Mota.

Dalje se je imenoval na podlagi razpisa za nadučitelja na Sladkem vrhu Henrik Bregant, stalni nadučitelj na Keblju, pridružen začasno na Sladki vrh, za učiteljico ravnotam pa Ana Bregant, učiteljica na Keblju; za učiteljico v Rečico se je imenovala Marija Matek, namestna učiteljica ravnotam. Druga mesta pa se naj zopet razpišejo.

Sistemiziralo se je tudi učno mesto za učiteljico ženskih ročnih del v Zrelcu, Rodišah in Medgorjah ter se mesto podelilo dosedanji učiteljici J. Lobiner.

Določile so se smernice za načrt novega disciplinarnega reda za srednje šole, posebno glede vprašanja dijaških organizacij in disciplinarnih sredstev in o predlogu na poverjeništvu za zvišanje nagrad za nadure in neobvezne predmete na srednjih in meščanskih šolah.

Na njih prošnjo so se trajno upokojili: Učiteljica Leticija Kobale in učiteljici za ženska ročna dela Marija Vodlak in Antonija Strohober. Odobrile so se upokojitve nadučitelju Juriju Dominkušu, učiteljici Franciški Močnik-Terpinc in Antoniji Pregelj-Ziegler.

Sklenilo se je dalje po možnosti otvoriti v drugem polletju šolskega leta 1919/20 v Ljubljani in Mariboru šestmesečna tečaja za abituriente srednjih šol, ki bi se hoteli po maturi posvetiti učiteljskemu stanu. Odobrila se je preureditev pomožne šole v Ljubljani.

Vzelo se je na znanje poročilo o nadzorovanju ljudskih šol v ormoškem šolskem okraju.

Iz mestnega šolskega sveta. O redni seji mestnega šolskega sveta, ki se je vršila v četrtek, dne 29. januarja 1920, smo prejeli sledeče obvestilo: Predsednik proglasi sklepčnost, pozdravi navzoče in otvori sejo. Zapisnikar oglosi bistvene stvari iz predsedstva, pove, kako da so bile rešene, kar se vzame na znanje. Zapisnik zadnje redne seje, ki se je vršila v četrtek, dne 18. decembra 1919, se odobri brez ugovora. Poročilo šolskega zdravnika dr. M. Rusa o njegovem delovanju in pa o zdravstvenem stanju na ljudskih in meščanskih šolah v Ljubljani v preteklem koledarskem letu 1919 se vzame odobruje na znanje. Zato se sklene naprositi višji šolski svet, naj odredi, da se na tukajšnjih ljudskih in meščanskih šolah, kjer dopuščajo to prostori, uvede obvezni nerazdeljeni dopoldanski pouk. Mestni magistrat je pa naprositi, naj poskrbi za to, da se po možnosti vsi sanitarni nedostatki po omenjenih šolah tekom prihodnjega polletja odstranijo. Navetu konferenca na I. mestni deški meščanski šoli, da se izključi več učencev radi zanikrnosti in slabega napredka, se pritrdi in sklene, višjemu šolskemu svetu predložiti poročilo v odobrenje. Določi se tudi, kako je z dotičnimi učenci ravnati. Več prošelj učiteljstva za dovolitev daljših dopustov ali pa za njih podaljšanje je višjemu šolskemu svetu priporočilno predložiti z navetom, da jim ugodí. Začasni pedagoški referent Juraj Režek se pokliče v šolsko zdravstveno komisijo kot zastopnik okrajne nadzorovalne oblasti. Poverjeništvu za socialno skrb, pokrajinski oddelek za zaščito dece in mladine, je naprositi, naj v interesu rednega poučevanja telovadbe na II. mestni deški in na pomožni šoli poskrbi nujno za to, da se dnevno zavetišče, ki je sedaj v ondotni telovadnici nastanjeno, preseli v kake druge primerne izvenšolske prostore. Mestni magistrat je naprositi, naj na pristojnem mestu izposluje, da se evakuira I. in II. nadstropje mestnega šolskega poslopja na Erjavčevi cesti št. 19, kjer se nahaja sedaj že poldrugo leto računski oddelek poštnega ravnateljstva, ki ovira redni in normalni razvoj treh mestnih šol. Ker se nihče več ne oglosi za besedo, zaključí predsednik sejo.

Na državni obrtni šoli v Ljubljani se ima od srede aprila do srede julija vršiti II. delni tečaj za izobrazbo učiteljev risanja na obrtnih nadaljevalnih šolah. Tozadevni razglas s podrobnimi podatki se nahaja v »Uradnem listu« št. 1, z dne 3. t. m.

Poročilo o odborovih sejah. I. seja, 15. januarja 1920. Konstituira se odbor: Predsednik Štrukelj, podpredsednik Fabinc, tajnik Lebar, namestnik Pečjak, blagajnik

Slapšak, namestnik Kleinmayr; odborniki Sadar, Pirc, Štupca, Štular, Rostohar, Dragan. — Literarni odsek prevzame društveno glasilo in dogovori v tiskarni glede »Priloge«. Glede udeležbe v Mariboru se izvoli poseben odsek, v katerem delujejo: Štupca, Schweiger, Sadar, Smerdelj, Špan, Ojstriš, Lampe, Kratner. — Literarni odsek dobi »Osnutek opravnika«. — Izstop: Janežič Marija, Pirnat Janez, Mejak Ruža, Košenini Ludovika, Randl Antonija, Bernot Marija. — Predsednik ljubljanske podružnice je odložil predsedstvo.

II. se je, 24. januarja 1920. Istočasno zboruje tudi pevski odsek, ki se konstituira samostojno in zboruje samostojno in od časa do časa poroča odboru o svojem delu. — Dogovori v tiskarni radi dvakratnega izhajanja »Slov. Učitelja« niso imeli uspeha. — Slomškova zveza prične izdajati mladinske knjižice. — Izda in založi tudi zdravstveno pedagoško knjigo. — K sejam za mariborsko prireditve zahaja Sadar. — V. L. S. se pošlje vloga, naj izposluje, da »Slovenčev« urednik ne bo metal člankov in dopisov iz vrst učiteljstva — v koš. — V pokrajinski odbor za zaščito dece se odposlje Sadar. — Obrtna nadaljevalne šole naj prevzame država! — Vstop: Obersnič Peter. — Izstop: Salberger Mihael in Roza, Hafner Kristina.

Učiteljska gospodarska organizacija. Jakob Dimnik poroča v jubilejni številki »Tovariša« o raznih gospodarskih organizacijah, ki jih ima baje liberalno učiteljstvo. Najmanj 70 % slovenskega učiteljstva nima niti pojma o teh organizacijah, ki namreč niso last učiteljstva, ampak le nekaterih liberalnih učiteljev. Človek bi namreč pričakoval, da ima »Zaveza« pri Učiteljski tiskarni kako besedo. Toda ne! Tiskarna sicer dela pod firmo vsega učiteljstva, a učiteljstvo, ki je v organizaciji, nima nikake ingerence na upravo ali upravo tiskarne, ki je navadna kupčijska zadruga najhujših učiteljskih strankarjev. To je eden glavnih vzrokov, da najbrž nikoli ne pride do ozdravljenja prežalostnih stanovskih razmer med učiteljstvom. Kamen razdora je zopet položen med učiteljstvo — posledice se že čutijo in se bodo v bližnji bodočnosti še bolj — a mastili se bodo le nekateri učitelji — magnati. Sedaj so ustanovili pod okriljem Učiteljske tiskarne — ne Zaveze — po dobro premišljenem načrtu še druga gospodarska podjetja, kakor tovarno šol. zvezkov itd. Vrhovno oblast nad vsemi podjetji bi moral imeti osrednji odbor Zaveze, ker potem bi bilo res vse last učiteljstva, toda ravno tega nočejo, ker hočejo, da jim podeželsko učiteljstvo — tlačani. Sicer pa — to je zadeva »naprednega« učiteljstva, ki hodi v »Zavezo« na — tlako.

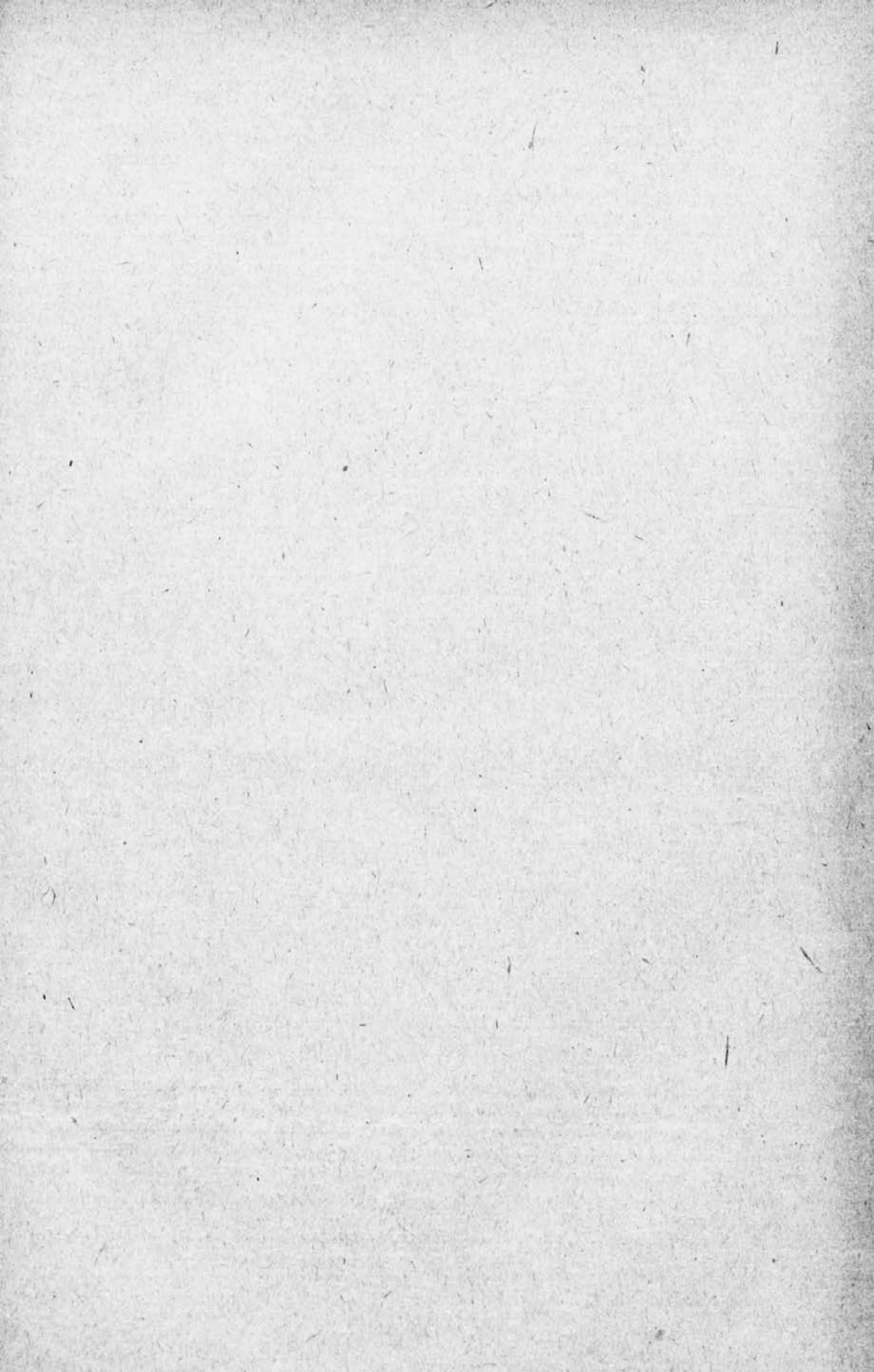
Krivda. Tovariši iz Franciškanske ulice so najbolj v elementu, kadar morejo udariti po »klerikalcih« in posebno po Slomškar-

jih». Kakor nismo nikoli odobrvali Sušteršič-Lampetove politike — dr. Žerjav se je od njiju vse slabo priučil, ker ni v metodi nič boljši — vendar je treba z ozirom na vedno ozmerjanje odločno povedati, da je polovica krivde na slabih učiteljskih razmerah na vodstvu »Zaveze«, oziroma tistih ljudi, ki vodijo učiteljsko politiko. Ti ljudje so vedno poznali liberalnega učitelja, nikoli pa učitelja. Tudi danes vse kaže, da pojdemo polagoma zopet v stare razmere. V vsaki številki »Tovariša« ne dobijo drugega nego zbadanje, zabavljanje in zadiranje ter povečevanje — svobodomiselstva s priobčevanjem primernih notic. Le tako naprej, gospoda, če tudi bo trpela učiteljska para, toda krivi ne bomo — mi. Pljuvali ne boste na nobenega našega člana več in če bi bil tudi zadnji!

»Slomškarija zmrzuje.« Glasilo liberalnega učiteljstva ponatiskuje v št. 5 iz znanega »revolveržurnala« »Domovine« sledečo notico: »Slomškarija zmrzuje. Klerikalna učiteljska organizacija »Slomškova zveza«, ustanovljena v ta namen, da napravi iz slovenskega učitelja farovškega hlapca, je začela v Jugoslaviji naglo propadati. Kakor se čuje, ima sedaj »Slomškova zveza« z vsemi nunami vred le še 100 članov. Tudi »Slovenski Učitelj«, glasilo klerikalnega učiteljstva, izgublja od dne do dne naročnike, tako da se za malo število bralcev že več ne izplača tiskati priloge »Slovenskega Učitelja«. Ako bo šlo propadanje klerikalne učiteljske organizacije — ki že danes nima nobenega pomena več — tako naglo naprej, bo Slomškarija še to zimo zmrznila. — K tej prostaški notici pristavljamo da je »Domovina« že enkrat zmrznila, a se ji zna to še drugič zgoditi, ko bo »Slomškova zveza« še davno živeła. Kar se pa tiče naših dičnih »kolegov« iz »Učit. tisk.«, jim prav privoščimo to najnovejšo duševno hrano. Tudi »Slomškova zveza« je nekoč grešila v svojo škodo, ker je preveč gledala na število, ki sedaj tako imponira »Tovarišu« in s katerim se vedno baha. Pri nas nikogar ne zadržujemo in prav želimo, da pristopi k »Zavezi«, če čuti z njo kako duševno sorodstvo. V »Učit. tisk.« so danes mnenja, da so na toplem solncu, a utegne se zgoditi, da to solnce zaide in potem jih bo zopet — zeblo.

Kulturno delo slovenskega učitelja. Učitelj Petrič, ki pobira za rezervni zaklad »Zaveze« in je dobil sedaj od viš. šol. sveta vodstvo šišenske šole, je predsedoval meseca julija shodu liberalne stranke v Šiški, na katerem se je zahtevalo, da se mora franciškanom odpovedati stanovanje dveh sob. Pozabil pa je mož na verižnike in druge liberalne magnate, ki imajo obširna stanovanja. Zato je dobil sedaj nagrado od višjega šol. sveta v obliki vodstva ljudske šole, ki je bilo vzeto dosedanjemu voditelju Wagnrju, ker je član Slomškove zveze. Beležimo kot vestni kronisti!

Sklad Slomškove zveze.

Društvo ima vedno večje izdatke, ki jih ni mogoče kriti z rednimi dohodki. Zato se bodo nabirali prostovoljni prispevki. Vsak zaveden član društva je dolžan, da nekaj prispeva. — Doslej so poslali: Apolonija Futur, učiteljica, Mošnje, K 20.—; F. Lavtižar, uradnik soc. oskrbe, Ljubljana, K 50.—; M. Tomšič in soproga, Ribnica, K 20.—.

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Uredništvo in upravlštvo je v Ljubljani, Židovska steza 4/III. Naročnina za društvene člane K 40.—, za nečlane K 30.—. (Pri društvenih članih je v naročnini vračunjena društvena članarina. Vsak društveni član mora biti naročnik lista.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 2. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino in dopise sprejema uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Last »Slomškove zveze«. — Oblastem odgovoren I. Labernik, učitelj na Rakovniku.
Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.